

«ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ»

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ Β.5.9

2^η Μελέτη Παρακολούθησης της Συγκυρίας και του Επιχειρηματικού Κλίματος

Δεκέμβριος 2014

ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
1.1	Πλαίσιο εκπόνησης παραδοτέου.....	3
1.2	Περιεχόμενο παραδοτέου	3
2.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ	5
2.1	Δημογραφικά χαρακτηριστικά δείγματος	5
2.2	Εκτιμήσεις και προσδοκίες επιχειρηματικής κοινότητας	9
2.2.1	Πωλήσεις.....	9
2.2.2	Εξαγωγικός προσανατολισμός.....	12
2.2.3	Απασχόληση.....	19
2.2.4	Επενδυτικές δαπάνες.....	21
2.2.5	Ρευστότητα	24
2.2.6	Τιμές χρέωσης.....	27
2.2.7	Είσπραξη Απαιτήσεων – Εξόφληση Υποχρεώσεων	33
2.3	Επιχειρηματικό κλίμα	40
3.	ΚΥΡΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ.....	47

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Πλαίσιο εκπόνησης παραδοτέου

Το Παραδοτέο B.5.9 «Παρακολούθηση της συγκυρίας και του επιχειρηματικού κλίματος» υποβάλλεται στο πλαίσιο της από 8.4.2014 Σύμβασης μεταξύ της Εταιρείας Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής Αθηνών (ΕΑΤΑ ΑΕ) ως αναθέτουσας αρχής και της Κοινοπραξίας για το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων για την υλοποίηση του έργου «Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων». Το έργο χρηματοδοτείται από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΑΤΤΙΚΗ 2007-2013.

Το παρόν παραδοτέο αποτελεί την ανανέωση της προηγούμενης αντίστοιχης έκδοσης του Ιουλίου του 2014, καθώς βασίζεται αποκλειστικά στα δεδομένα της **δεύτερης έρευνας παρακολούθησης και αποτύπωσης των εκτιμήσεων και των προσδοκιών των επιχειρήσεων** που εδρεύουν εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Αθηναίων, σχετικά με την πορεία της δραστηριότητάς τους και το ευρύτερο επιχειρηματικό κλίμα.

1.2 Περιεχόμενο παραδοτέου

Σε συνέχεια της προηγούμενης, η δεύτερη έρευνα πεδίου πραγματοποιήθηκε από τα μέσα Σεπτεμβρίου έως τα μέσα Νοεμβρίου του 2014 σε αντιπροσωπευτικό δείγμα επιχειρήσεων, με σκοπό την αποτύπωση των **εκτιμήσεων** των επιχειρήσεων σχετικά με την πορεία της δραστηριότητάς τους το 2^ο εξάμηνο του 2014, καθώς και των **προσδοκιών** τους για το 1^ο εξάμηνο του 2015.

Το δείγμα της δεύτερης έρευνας πεδίου αποτελείται συνολικά από 319 επιχειρήσεις και όπως και στην προηγούμενη έρευνα, είναι στρωματοποιημένο βάσει κλάδου οικονομικής δραστηριότητας, νομικής μορφής και μεγέθους επιχείρησης. Η κωδικοποίηση κατά κλάδο δραστηριότητας έγινε βάσει του αναθεωρημένου συστήματος NACE Rev. 2 (το οποίο κατατάσσει τις επιχειρήσεις σε κατηγορίες Κωδικών Αριθμών Δραστηριότητας) και πραγματοποιήθηκε σε διψήφιο επίπεδο ανάλυσης. Η ανάλυση βάσει νομικής μορφής αφορά κατά κύριο λόγο τις κατηγορίες ΑΕ, ΕΠΕ, ΟΕ, ΕΕ, ενώ η στρωματοποίηση βάσει μεγέθους αφορά την κατανομή των εταιρειών σε Μεσαίες (Μ), Μικρές (S) και πολύ μικρές (XS).

Η καταγραφή του επιχειρηματικού κλίματος εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Αθηναίων, επιδιώκεται μέσα από την εξέταση της πορείας μιας σειράς παραμέτρων, σημαντικών για την αξιολόγηση της δραστηριότητας έκαστης επιχείρησης. Οι παράμετροι αυτές περιλαμβάνουν: τις πωλήσεις της επιχείρησης, τις εξαγωγές, το επίπεδο των επενδυτικών δαπανών, τις συνθήκες ρευστότητας, τον αριθμό των απασχολούμενων, τις τιμές χρέωσης, καθώς και το διάστημα είσπραξης απαιτήσεων και εξόφλησης υποχρεώσεων.

Επίσης, περιλαμβάνονται ερωτήσεις για τον προσδιορισμό των σημαντικότερων περιοριστικών παραγόντων της επιχειρηματικής δραστηριότητας, καθώς και για τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τη μέχρι τώρα και μελλοντική πορεία του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιούνται.

Στις ενότητες που ακολουθούν παρουσιάζονται και αναλύονται τα κύρια αποτελέσματα της έρευνας συγκυρίας επιχειρηματικού κλίματος, ενώ στο παράρτημα Α παρουσιάζονται αναλυτικά οι πίνακες με τις ποσοστιαίες κατανομές των απαντήσεων των επιχειρήσεων ανά νομική μορφή, τομέα δραστηριότητας και μέγεθος. Στο παράρτημα Β επισυνάπτεται το ερωτηματολόγιο της έρευνας.

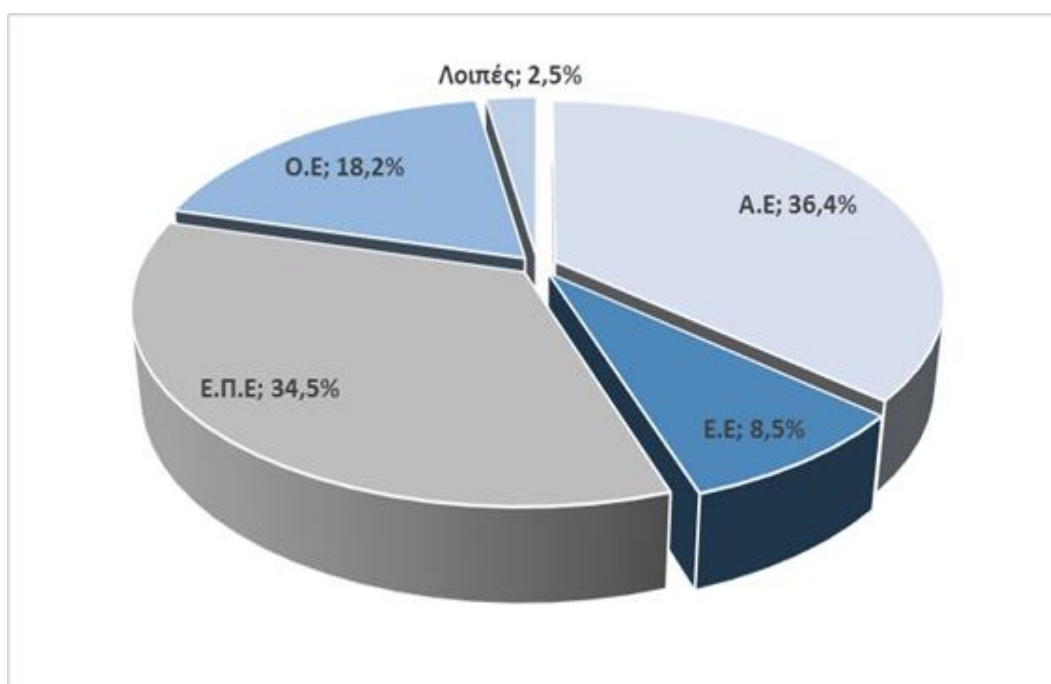
2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

2.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά δείγματος

Προκειμένου να εξασφαλισθεί η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος από τον πληθυσμό των επιχειρήσεων που εδρεύουν εντός των διοικητικών ορίων του δήμου Αθηναίων και να γενικευτούν τα συμπεράσματα στον ευρύτερο πληθυσμό, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της στρωματοποιημένης τυχαίας δειγματοληψίας (stratified random sampling), βάσει της οποίας ο πληθυσμός κατανέμεται σε ομάδες ιδίων χαρακτηριστικών των στρωμάτων (strata). Χαρακτηριστικότερες ομάδες είναι ο κλάδος άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας, η νομική μορφή και το μέγεθος. Το δείγμα κατανέμεται αναλογικά σε κάθε στρώμα προκειμένου να διασφαλιστεί η αντιπροσωπευτικότητά του, ενώ η επιλογή εντός του στρώματος είναι με τυχαία δειγματοληψία.

Όπως και στην πρώτη έρευνα, η σχετική πλειοψηφία των επιχειρήσεων του δείγματος λειτουργούν υπό την **νομική μορφή** των Ανωνύμων Εταιρειών (Α.Ε) σε ποσοστό 36,4%. Ακολουθούν οι Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε) με ποσοστό 34,5%. Οι Ομόρρυθμες Εταιρίες (Ο.Ε.) καλύπτουν το 18,2% του δείγματος και οι Ετερόρρυθμες Εταιρείες (Ε.Ε.), κατέχουν το 8,5%.

Διάγραμμα 2-1: Κατανομή επιχειρήσεων ανά νομική μορφή

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Αναφορικά με το **μέγεθος** των επιχειρήσεων, από την έρευνα προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων του δείγματος ανήκει στην κατηγορία των πολύ μικρών επιχειρήσεων (XS) σε ποσοστό 85,9%. Το 12,8% των επιχειρήσεων του δείγματος ανήκει στην κατηγορία των μικρών επιχειρήσεων (S), ενώ μόλις το 1,3% στην κατηγορία των μεσαίων (M). Ο προσδιορισμός του

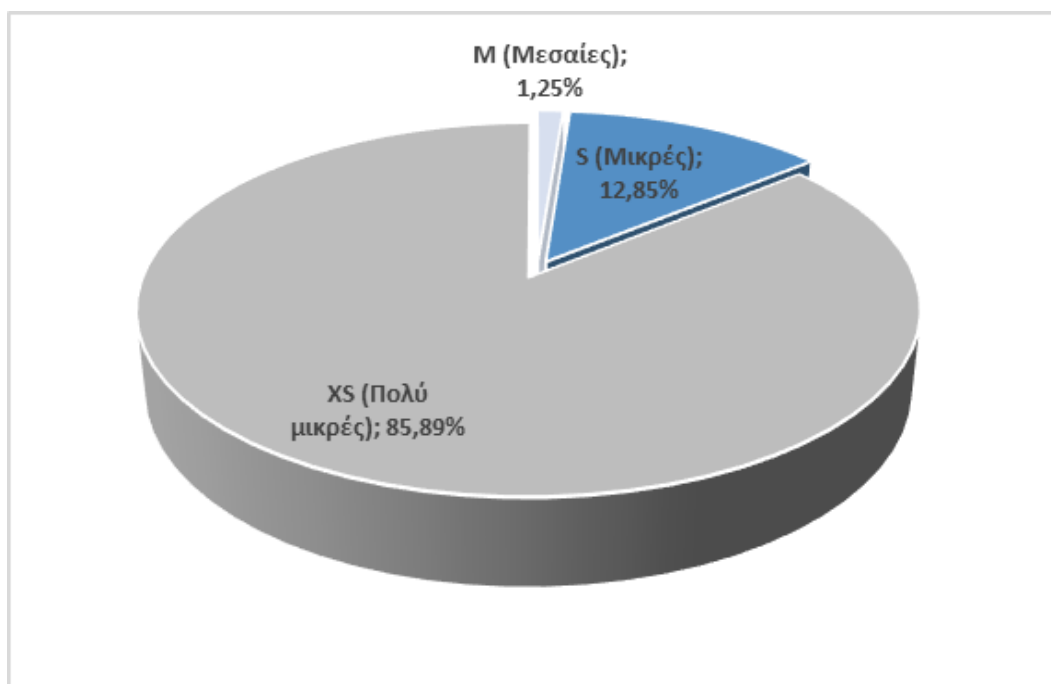
μεγέθους των εταιρειών γίνεται σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) 70/2001 και των ορίων που αυτός θέτει για την διάκριση μεταξύ μεγάλων, μεσαίων, μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων. Τα όρια που τίθενται από τον εν λόγω κανονισμό σχετίζονται με το απασχολούμενο προσωπικό, το ενεργητικό και τον κύκλο εργασιών της επιχείρησης και έχουν ως εξής:

Πίνακας 2-1: Ορισμός μεγέθους εταιρειών

Μέγεθος	Απασχολούμενο Προσωπικό	Κύκλος Εργασιών	Σύνολο Ενεργητικού
Μεσαία	<250	≤ €50 εκατ.	≤ €43 εκατ.
Μικρή	<50	≤ €10 εκατ.	≤ €10 εκατ.
Πολύ Μικρή	<10	≤ €2 εκατ.	≤ €2 εκατ.

Ο προσδιορισμός του μεγέθους των εταιρειών πραγματοποιήθηκε βάσει των σχετικών μεγεθών (απασχολούμενο προσωπικό και κύκλος εργασιών) βάσει της απόκρισης των επιχειρήσεων στα σχετικά με τα μεγέθη αυτά ερωτήματα. Στο σημείο αυτό τονίζεται ότι, βάσει του ευρωπαϊκού κανονισμού, το απασχολούμενο προσωπικό εκφράζεται σε ετήσιες μονάδες απασχόλησης (ΕΜΕ), ωστόσο για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης έχει ληφθεί υπόψη ο συνολικός αριθμός απασχολούμενων ατόμων.

Διάγραμμα 2-2: Κατανομή επιχειρήσεων ανά μέγεθος

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Η κατανομή των επιχειρήσεων του δείγματος σε ευρύτερους **τομείς** άσκησης οικονομικής δραστηριότητας, προκύπτει βάσει της κατηγοριοποίησης NACE σε μονοψήφιο επίπεδο ανάλυσης. Σύμφωνα με αυτή, η σχετική πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα (33,8%) ασκεί εμπορική δραστηριότητα. Ακολουθούν σε ποσοστό 18,2% οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον

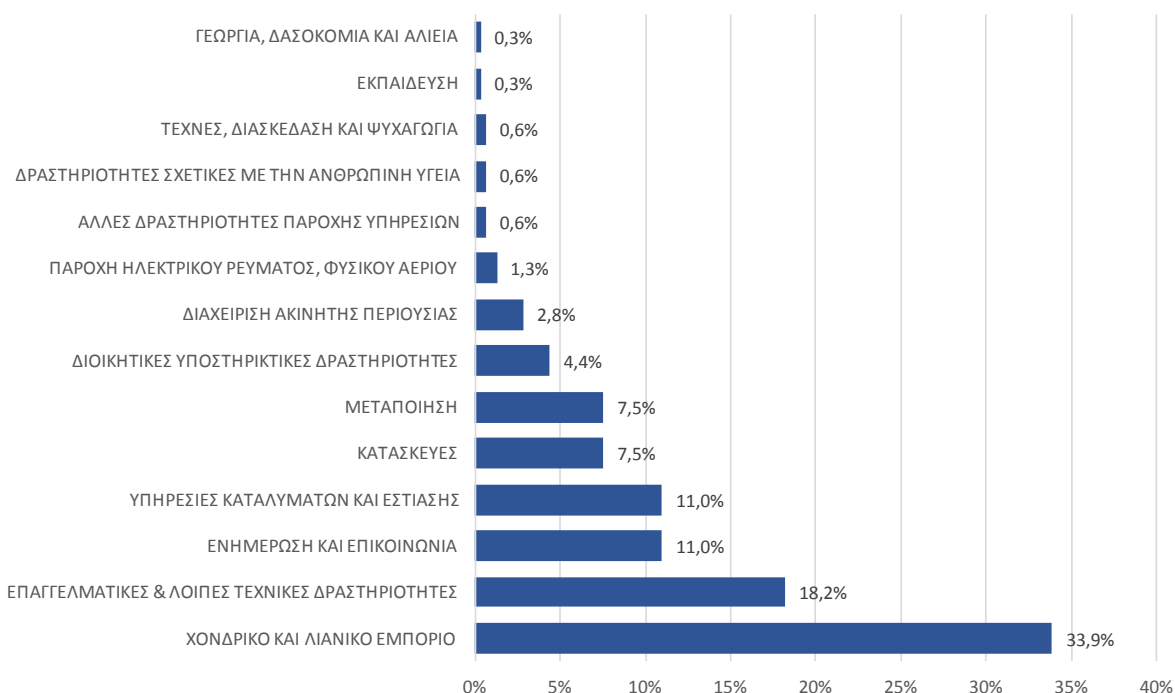
Έργο: Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας

Παραδοτέο Β.5.9: 2^η Έρευνα Παρακολούθησης της Συγκυρίας και του Επιχειρηματικού Κλίματος

Ανάδοχος: Κοινοπραξία για το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων

ευρύτερο τομέα των επαγγελματικών, επιστημονικών και λοιπών δραστηριοτήτων, ενώ το τρίτο σημαντικότερο μερίδιο (11%) καταλαμβάνουν ισόποσα οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενημέρωσης και επικοινωνίας και στον τομέα της παροχής υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης. Μερίδια συμμετοχής πάνω από 4% καταλαμβάνουν οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κατασκευαστικό τομέα και στον τομέα της μεταποίησης (7,5%) και οι επιχειρήσεις που ασκούν λοιπές υποστηρικτικές δραστηριότητες (4,4%).

Διάγραμμα 2-3: Κατανομή επιχειρήσεων ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Σε επίπεδο κλάδου (βάσει διψήφιου NACE), η σχετική πλειοψηφία (28,2%) των επιχειρήσεων της έρευνας δραστηριοποιείται στον κλάδο του Χονδρικού Εμπορίου (NACE 46). Ακολουθεί ο κλάδος των Λοιπών Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων (NACE 74) ο οποίος συγκεντρώνει το 6,9% των επιχειρήσεων του δείγματος, καθώς και ο κλάδος της Παροχής Υπηρεσιών Εστίασης (NACE 56) με μερίδιο 6,3%. Το μερίδιο του κλάδου της Κατασκευής Κτηρίων (NACE 41) ανέρχεται σε 6,0%, ενώ το 5,0% των επιχειρήσεων του δείγματος ασκεί δραστηριότητα σχετική με τον προγραμματισμό Η/Υ (NACE 62). Συνολικά, το 80% περίπου των επιχειρήσεων του δείγματος συγκεντρώνονται σε δεκατρείς (13) κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, οι οποίοι παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί. Στο σημείο αυτό τονίζεται ότι η ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας βάσει κλάδου οικονομικής δραστηριότητας, θα εστιάσει στους συγκεκριμένους κλάδους ενδιαφέροντος.

Πίνακας 2-2: Κατανομή επιχειρήσεων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

ΚΑΔ	Περιγραφή ΚΑΔ	Μερίδιο Συμμετοχής %	Αθροιστική Κατανομή
46	Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	28,2%	28,2%
74	Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	6,9%	35,1%
56	Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	6,3%	41,4%
41	Κατασκευές κτιρίων	6,0%	47,3%
62	Δραστηριότητες προγραμματισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών, παροχής συμβουλών και συναφείς δραστηριότητες	5,0%	52,4%
70	Δραστηριότητες κεντρικών γραφείων· δραστηριότητες παροχής συμβουλών διαχείρισης	4,7%	57,1%
55	Καταλύματα	4,7%	61,8%
58	Εκδοτικές δραστηριότητες	4,4%	66,1%
47	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	3,1%	69,3%
79	Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων, γραφείων οργανωμένων ταξιδιών και υπηρεσιών κρατήσεων και συναφείς δραστηριότητες	3,1%	72,4%
68	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2,8%	75,2%
45	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο· επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	2,5%	77,7%
14	Κατασκευή ειδών ένδυσης	2,5%	80,3%

2.2 Εκτιμήσεις και προσδοκίες επιχειρηματικής κοινότητας

Η ανάλυση των απαντήσεων των επιχειρήσεων για το επιχειρηματικό κλίμα πραγματοποιείται, όπως και στην πρώτη έρευνα, μέσω της κατανομής τους ανά κλάδο, νομική μορφή και μέγεθος επιχείρησης και στη συνέχεια μέσω του υπολογισμού των αντίστοιχων ισορροπιών τους. Επιπλέον, πραγματοποιείται σύγκριση των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας ανά εξεταζόμενη κατηγορία επιχειρήσεων με τα αντίστοιχα αποτελέσματα της πρώτης έρευνας.

Υπενθυμίζεται ότι, η ισορροπία απαντήσεων ισούται με τη διαφορά μεταξύ των σταθμισμένων μέσων όρων των θετικών και αρνητικών απαντημένων επιλογών, υπολογισμένες ως ποσοστά επί των συνολικών απαντήσεων. Συγκεκριμένα στην παρούσα μελέτη, ισορροπίες υπολογίζονται για όλες τις ερωτήσεις που παρέχουν τρεις επιλογές προς απάντηση, μία θετική (όπως «αύξηση», «ανοδική», «βελτίωση», «ανάπτυξη»), μία αρνητική (όπως «μείωση», «καθοδική», «επιδείνωση», «επιβίωση») και μία ουδέτερη (όπως «στάσιμη», «στασιμότητα», «σταθερή»). Αν υποθέσουμε ότι, οι ποσοστιαίες κατανομές των απαντημένων παραπάνω τριών επιλογών κωδικοποιούνται αντιστοίχως σε Θ (θετικές), Ο (ουδέτερες) και Α (αρνητικές) έτσι ώστε $\Theta + \text{O} + \text{A} = 100$, τότε η ισορροπία (I) για κάθε απάντηση υπολογίζεται ως εξής:

$$I = \Theta - A$$

Οι τιμές των ισορροπιών κυμαίνονται από -100, όταν όλοι επιλέγουν την αρνητικότερη απάντηση, μέχρι +100, όταν όλοι επιλέγουν τη θετικότερη απάντηση. Κατά συνέπεια, μικρές (θετικές ή αρνητικές) ισορροπίες υποδηλώνουν συνολικά ουδετερότητα. Η εν λόγω ουδετερότητα μπορεί να σημαίνει πολλές αρνητικές και θετικές απαντήσεις που αλληλοεξουδετερώνονται ή πολλές ουδέτερες απαντήσεις. Σημειώνεται ότι, μία θετική/αρνητική ισορροπία δεν ερμηνεύεται πάντα και ως μία ευνοϊκή/μη ευνοϊκή κατάσταση για την επιχείρηση. Η ερμηνεία της εξαρτάται από το πώς έχει τεθεί η ερώτηση, καθώς και από το ευρύτερο αντικείμενο της έρευνας.

2.2.1 Πωλήσεις

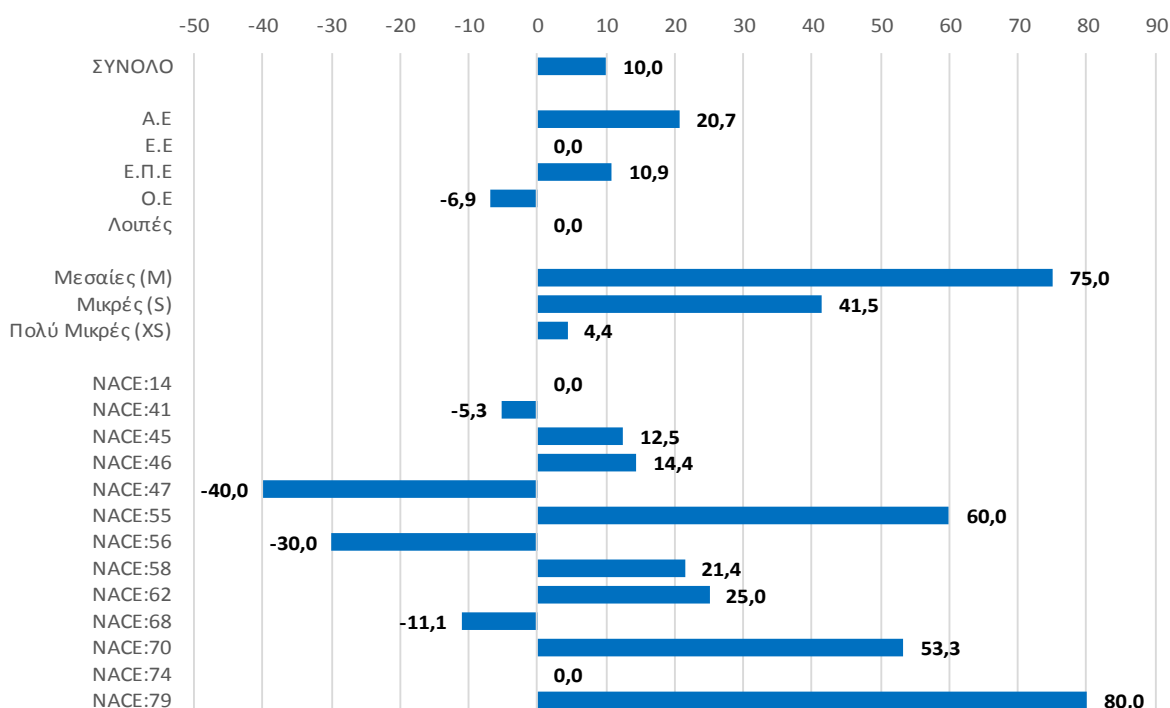
Οι **εκτιμήσεις** των συμμετεχόντων στην έρευνα αναφορικά με την πορεία της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας σε όρους αξίας πωλήσεων κατά το τρέχον εξάμηνο, διαμορφώνονται σε θετικά επίπεδα (+10,0) επιβεβαιώνοντας τις αισιόδοξες προβλέψεις της προηγούμενης έρευνας. Η θετική ισορροπία προκύπτει από το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις που εκτιμούν αύξηση των πωλήσεων υπερσχύουν αριθμητικά έναντι αυτών που εκτιμούν ότι οι πωλήσεις τους σημείωσαν πτωτική πορεία (36,7% έναντι 26,7% αντίστοιχα).

Σε επίπεδο κλάδου, θετικά διαμορφώνονται τα ισοζύγια απαντήσεων σχετικά με την πορεία των πωλήσεων κατά τη διάρκεια του τρέχοντος εξαμήνου για την πλειοψηφία των υπό εξέταση κατηγοριών. Τις πλέον θετικές τιμές (+80,0) σημειώνει ο κλάδος των Ταξιδιωτικών Πρακτορείων (NACE 79), ενώ ακολουθεί ο κλάδος των Καταλυμάτων (NACE 55) με το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να διαμορφώνεται σε +60,0. Αρνητικές τιμές σημειώνουν οι κλάδοι του Λιανικού Εμπορίου (NACE

47), της Εστίασης (NACE 56) και της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας (NACE 68), με τις σχετικές ισορροπίες απαντήσεων να διαμορφώνονται αντίστοιχα σε -40,0, -30,0 και -11,1.

Έντονες διαφοροποιήσεις καταγράφονται σε επίπεδο νομικής μορφής, με τις κατηγορίες των Α.Ε. και Ε.Π.Ε. να διαμορφώνουν θετικό ισοζύγιο απαντήσεων, σε αντίθεση με την κατηγορία των Ο.Ε. που διαμορφώνει αρνητική τιμή ισορροπίας. Αντίστοιχα έντονες διαφοροποιήσεις καταγράφονται και στην ανάλυση ανά κατηγορία μεγέθους, όπου όσο μετακινούμαστε σε μικρότερες κατηγορίες επιχειρήσεων τόσο μικρότερα διαμορφώνονται τα σχετικά ισοζύγια απαντήσεων.

Διάγραμμα 2-4: Πορεία δραστηριότητας (σε όρους αξίας πωλήσεων) το 2^ο εξάμηνο του 2014

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

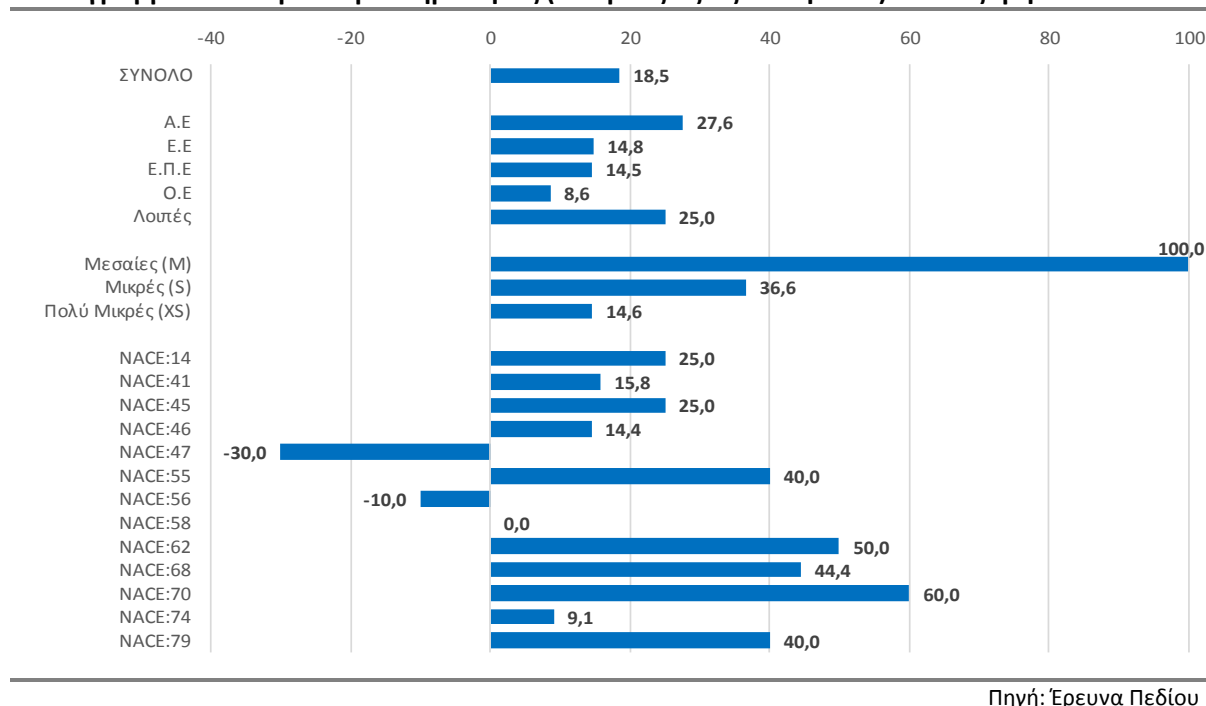
Ακόμα πιο αισιόδοξες καταγράφονται οι **προσδοκίες** των συμμετεχόντων στην έρευνα για το 1ο εξάμηνο του 2015, με τη σχετική ισορροπία να διαμορφώνεται στο +18,5. Βασικό παράγοντα ενίσχυσης των θετικών προσδοκιών, αποτελεί η μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων που προσδοκούν περεταίρω μείωση των πωλήσεων (16,6%) και η μετακίνηση τους προς την ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας», η οποία συγκεντρώνει την πλειοψηφία των απαντήσεων (48,3%).

Οι ενισχυμένες προσδοκίες σχετικά με την πορεία των πωλήσεων αντικατοπτρίζονται στο σύνολο των υπό εξέταση κλάδων δραστηριότητας. Ωστόσο, παρά την συνολικά παρατηρούμενη βελτίωση, τα ισοζύγια απαντήσεων στους κλάδους του Χονδρικού Εμπορίου (NACE 47) και της Εστίασης (NACE 56) εξακολουθούν να διαμορφώνονται σε αρνητικά επίπεδα.

Σε επίπεδο νομικής μορφής δεν εμφανίζονται πλέον σημαντικές αποκλίσεις, καθώς το σύνολο των υπό εξέταση κατηγοριών εμφανίζει θετικά ισοζύγια απαντήσεων. Αντίθετα, έντονες εξακολουθούν

να καταγράφονται οι διαφοροποιήσεις στην ανάλυση ανά κατηγορία μεγέθους, με τις σχετικές ισορροπίες απαντήσεων ωστόσο να διαμορφώνονται σε υψηλότερα επίπεδα.

Διάγραμμα 2-5: Πορεία δραστηριότητας (σε όρους αξίας πωλήσεων) το 1^ο εξάμηνο του 2015

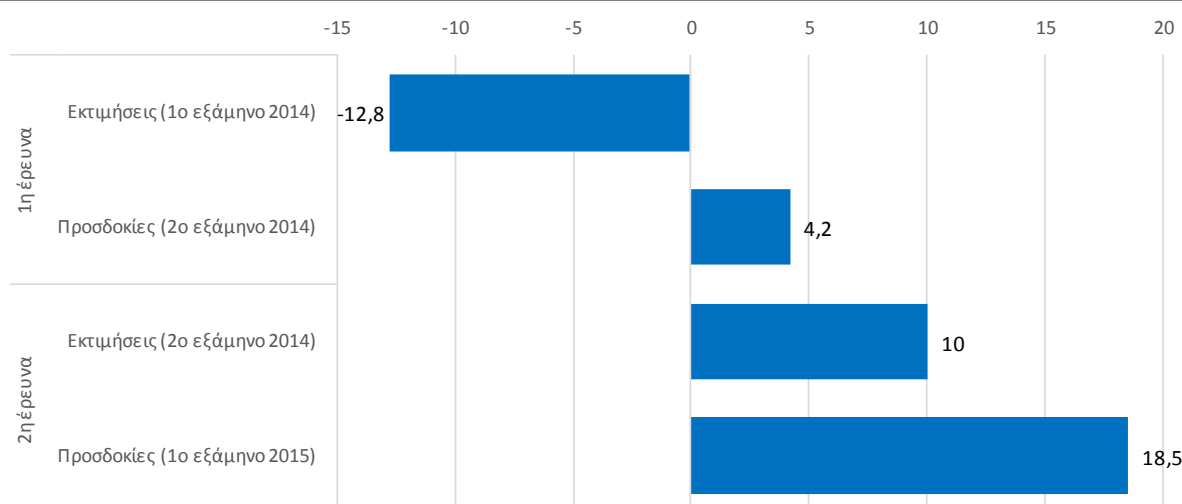
Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Επιχειρώντας μια συνολική σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών (1^{ης} και 2^{ης}) σχετικά με την εξέλιξη των πωλήσεων, προκύπτει **θετική μεταστροφή των εκτιμήσεων αναφορικά με το παρόν** (τρέχον εξάμηνο), καθώς επίσης και **περεταίρω ενίσχυση των θετικών προσδοκιών για το άμεσο μέλλον**.

Ειδικότερα, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις**, ενισχυμένο καταγράφεται (μεταξύ των 2 ερευνών) το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκτιμά αύξηση των πωλήσεων κατά το τρέχον εξάμηνο διεξαγωγής έκαστης έρευνας (από 22,8% σε 36,7%), με παράλληλη υποχώρηση τόσο των αρνητικών αποκρίσεων (από 35,6% σε 26,7%) όσο και των ουδέτερων (από 40,1% σε 36,7%). Ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων από τα αρνητικά επίπεδα του -12,8 διαμορφώνεται πλέον σε +10,0, με την πλειοψηφία (73%) των συμμετεχόντων στην έρευνα να επιμερίζεται πλέον ισότιμα μεταξύ της «αύξησης» και της «στασιμότητας» των πωλήσεων.

Ενισχυμένες καταγράφονται και οι **προσδοκίες** για αύξηση των πωλήσεων στο άμεσο μέλλον, με τη σχετική ισορροπία απαντήσεων να διαμορφώνεται από +4,2 σε +18,5. Καθοριστικό παράγοντα της περεταίρω ενίσχυσης των θετικών προσδοκιών, αποτελεί η υποχώρηση των αρνητικών αποκρίσεων (από 25,4% στην 1^η έρευνα σε 16,6% στη 2^η), με παράλληλη ενίσχυση των θετικών απαντήσεων (από 29,6% σε 35,1%). Ωστόσο, σε αυτή την περίπτωση ενίσχυση σημειώνει και η ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας» (από 45,1% σε 48,3%), η οποία αποτελεί την δημοφιλέστερη απάντηση και στις δύο έρευνες.

Διάγραμμα 2-6: Σύγκριση αποτελεσμάτων αναφορικά με την πορεία δραστηριότητας (σε όρους αξίας πωλήσεων)

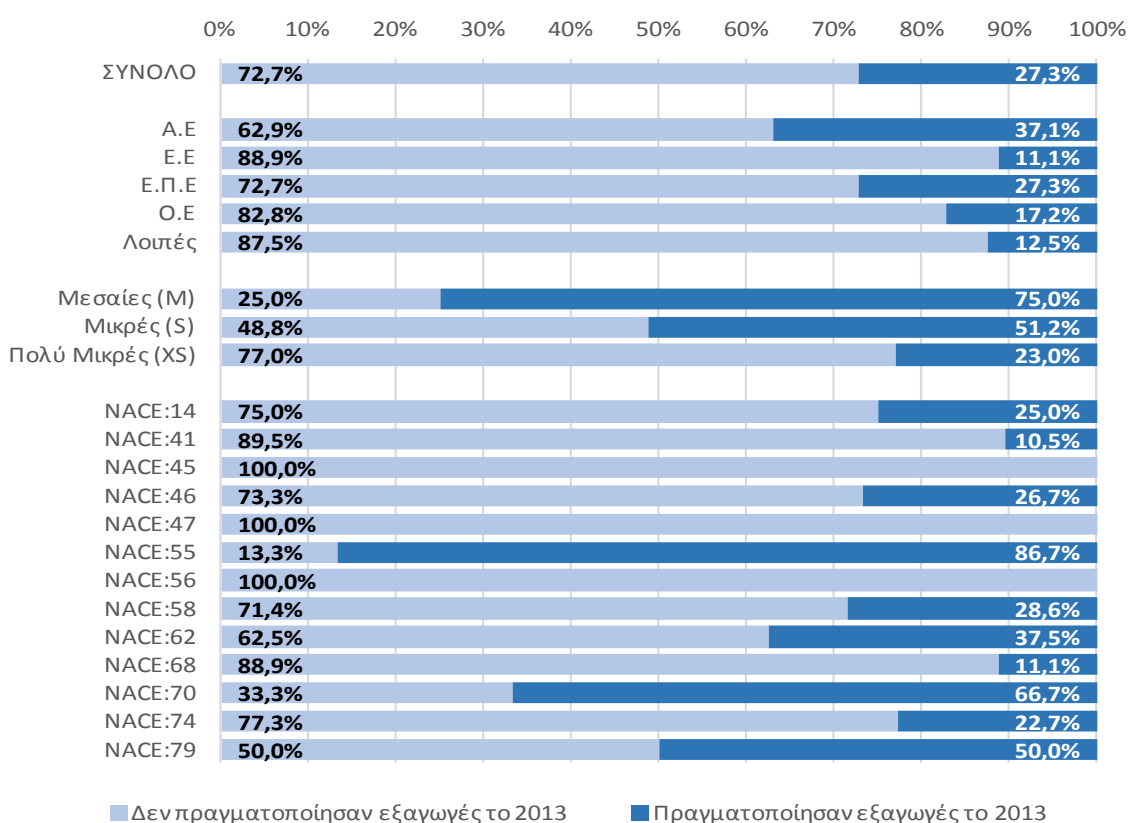
Πηγή: Έρευνα Πεδίου

2.2.2 Εξαγωγικός προσανατολισμός

Όπως προέκυψε και κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων της προηγούμενης έρευνας, ο **εξαγωγικός προσανατολισμός** των επιχειρήσεων του δείγματος αξιολογείται **ιδιαίτερα περιορισμένος**, με τη συντριπτική πλειοψηφία (>70%) των συμμετεχόντων στην έρευνα να δηλώνει ότι δεν πραγματοποίησε πωλήσεις σε πελάτες του εξωτερικού κατά την τελευταία διαχειριστική χρήση.

Οι επιχειρήσεις που παρουσιάζουν εξαγωγική δραστηριότητα κατανέμονται σε γενικές γραμμές ομοιόμορφα σε επίπεδο νομικής μορφής, με εξαίρεση την κατηγορία των Α.Ε. η οποία εμφανίζει το σημαντικότερο επίπεδο εξωστρέφειας (37%). Σημαντικές αποκλίσεις καταγράφονται σε επίπεδο μεγέθους επιχειρήσεων, με το ποσοστό των επιχειρήσεων που παρουσιάζει εξαγωγική δραστηριότητα να μειώνεται καθώς μετακινούμαστε στις μικρότερες κατηγορίες μεγέθους. Το γεγονός αυτό ερμηνεύεται τόσο λόγω έλλειψης εξαγωγικής κουλτούρας και της γενικής αδυναμίας ένταξης των μικρών επιχειρήσεων σε ένα ευρύτερο εξαγωγικό πλαίσιο, όσο και εξαιτίας των δομικών προβλημάτων, δικτύωσης και ανάπτυξης συνεργασιών που αντιμετωπίζουν για την τοποθέτηση των προϊόντων/ υπηρεσιών τους στις διεθνείς αγορές (δεξιότητες, χρηματοδότηση, χαμηλή ανταγωνιστικότητα, κλπ.).

Σε επίπεδο κλάδου, υψηλό ποσοστό επιχειρήσεων με πωλήσεις σε πελάτες του εξωτερικού συγκεντρώνει (συγκριτικά με το μέσο όρο) ο κλάδος των Καταλυμάτων (NACE 55), των Δραστηριοτήτων Κεντρικών Γραφείων & Παροχής Συμβουλών Διαχείρισης (NACE 70), των Ταξιδιωτικών Πρακτορείων (NACE 79) και του Προγραμματισμού Η/Υ (NACE 62).

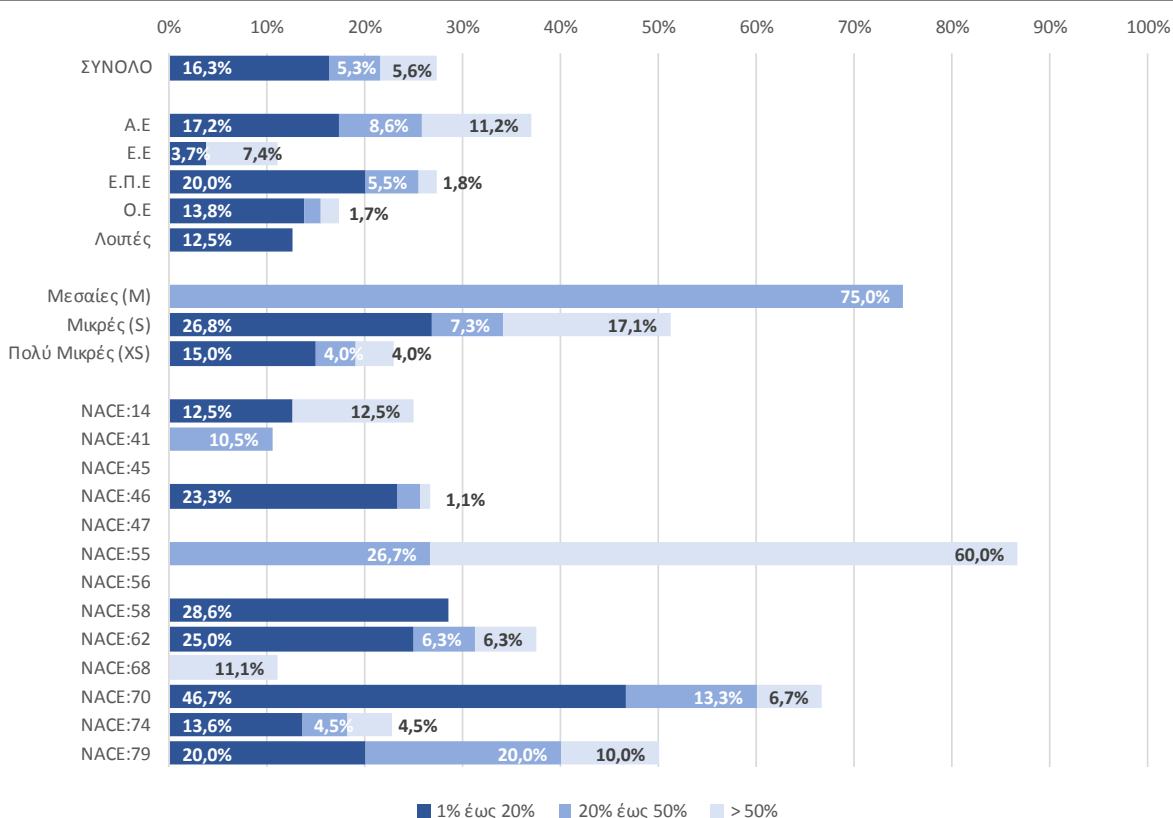
Διάγραμμα 2-7: Εξαγωγική δραστηριότητα επιχειρήσεων

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Παράλληλα, όπως αποτυπώνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί και επιβεβαιώνοντας τα αποτελέσματα της 1^{ης} έρευνας, ιδιαίτερα φτωχές χαρακτηρίζονται οι επιδόσεις των επιχειρήσεων του δείγματος που πραγματοποίησαν πωλήσεις σε πελάτες του εξωτερικού κατά την τελευταία κλεισμένη διαχειριστική χρήση.

Εξειδικεύοντας, για την συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων που εμφάνισαν εξαγωγική δραστηριότητα (ήτοι το 16,3% του συνόλου των συμμετεχόντων), το μερίδιο των εξαγωγών επί των συνολικών πωλήσεων δεν ξεπέρασε το 20%. Το 5,3% των επιχειρήσεων καλύπτει μέσω των εξαγωγών το 20% - 50% του κύκλου εργασιών, ενώ περισσότερο από το μισό (>50%) του συνολικού κύκλου εργασιών καλύπτει μέσω εξαγωγών το 5,6% των επιχειρήσεων του δείγματος.

Διάγραμμα 2-8: Εξαγωγικές επιδόσεις επιχειρήσεων

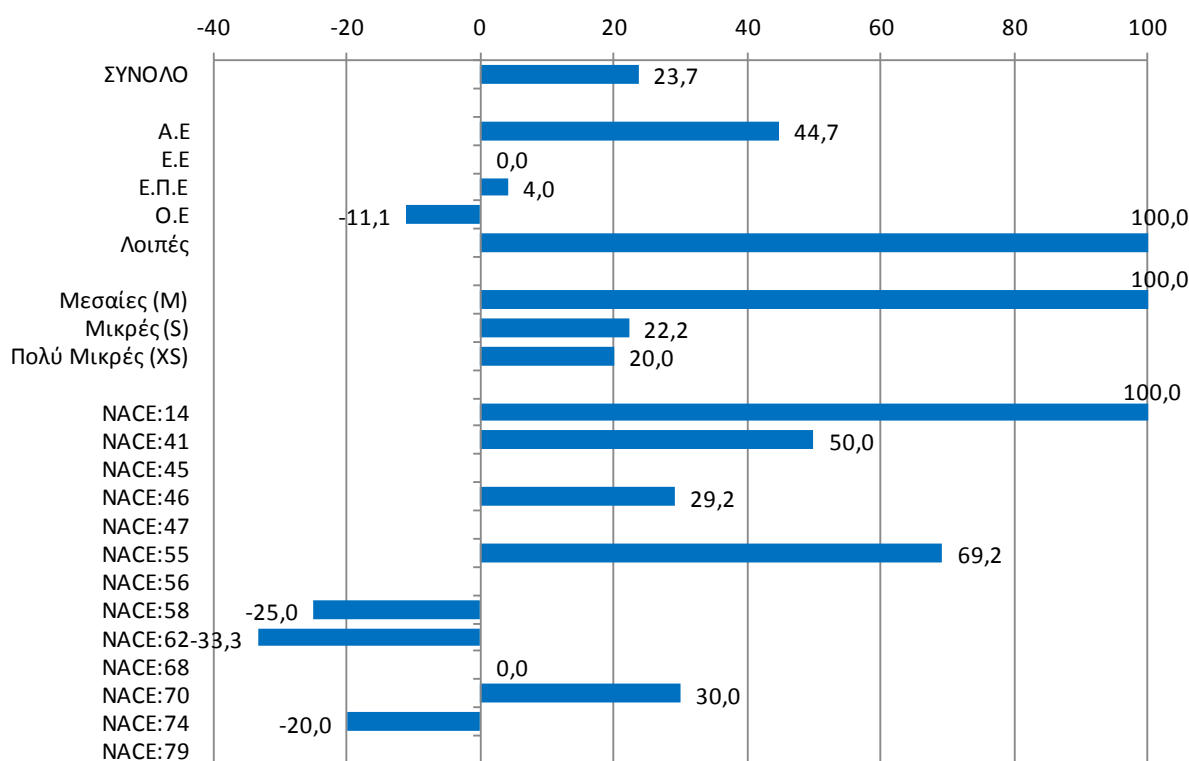
Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Εξετάζοντας την κατανομή των σχετικών απαντήσεων ανά εξεταζόμενη κατηγορία, σημαντικό μερίδιο πωλήσεων (άνω του 50%) σε πελάτες του εξωτερικού εμφανίζει η κατηγορία των Α.Ε. (σε ποσοστό 11,2%) και των μικρών επιχειρήσεων (σε ποσοστό 17,1%), ενώ βάσει κλάδου δραστηριότητας τις καλύτερες επιδόσεις σημειώνει με διαφορά ο κλάδος των Καταλυμάτων (NACE 55) με το 60% των επιχειρήσεων να καλύπτει περισσότερο από το μισό (>50%) του κύκλου εργασιών από πελάτες του εξωτερικού.

Παρά τις χαμηλές εξαγωγικές επιδόσεις των επιχειρήσεων, ισχυρές διαμορφώνονται και στην παρούσα έρευνα οι προσδοκίες για ενίσχυση της εξαγωγικής τους δραστηριότητας τόσο κατά το τρέχον όσο και κατά το επόμενο εξάμηνο, γεγονός που υποκρύπτει ότι συνεχίζεται η ανάληψη πρωτοβουλιών για την περαιτέρω ενίσχυση της θέσης τους στις ξένες αγορές.

Ειδικότερα, όπως φαίνεται και στα διαγράμματα που ακολουθούν, για τις επιχειρήσεις που εμφανίζουν εξαγωγική δραστηριότητα το ισοζύγιο των απαντήσεων σχετικά με την πορεία των εξαγωγών διαμορφώνεται σε ιδιαίτερα ευνοϊκά επίπεδα τόσο για το τρέχον όσο και για το επόμενο εξάμηνο. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η στασιμότητα των πωλήσεων σε πελάτες του εξωτερικού αποτελεί την πλέον δημοφιλή απάντηση και για τις 2 υπό εξέταση χρονικές περιόδους (52,6% και 59,2% αντίστοιχα).

Διάγραμμα 2-9: Πορεία εξαγωγών το 2^ο εξάμηνο του 2014

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Εξειδικεύοντας, οι επιχειρήσεις που εκτιμούν αύξηση των εξαγωγών τους κατά το 2^ο εξάμηνο του 2014 υπερिशύουν αριθμητικά έναντι αυτών που εκτιμούν συρρίκνωση (35,5% έναντι 11,8%), με αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να διαμορφώνεται σε θετικά επίπεδα (+23,7), επιβεβαιώνοντας τις αισιόδοξες προβλέψεις της προηγούμενης έρευνας.

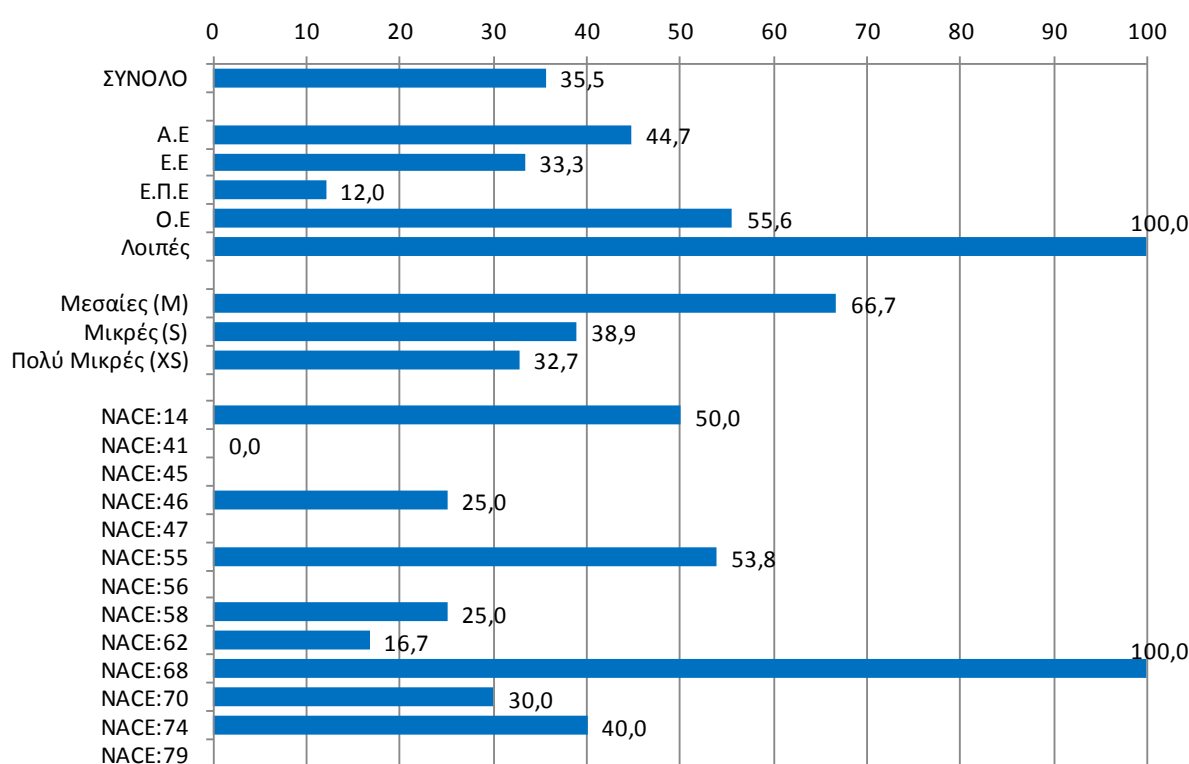
Σε επίπεδο κλάδου, θετικά διαμορφώνονται τα ισοζύγια απαντήσεων σχετικά με την πορεία των πωλήσεων σε πελάτες του εξωτερικού κατά τη διάρκεια του τρέχοντος εξαμήνου για την πλειοψηφία των υπό εξέταση κατηγοριών. Τις πλέον θετικές τιμές (+100) σημειώνει ο κλάδος της Κατασκευής Ειδών Ένδυσης (NACE 14), ενώ ακολουθεί ο κλάδος των Καταλυμάτων (NACE 55) με το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να διαμορφώνεται σε +69,2. Αρνητικές τιμές σημειώνουν οι κλάδοι του Προγραμματισμού Η/Υ (NACE 62), των Εκδοτικών Δραστηριοτήτων (NACE 58) και των Λοιπών Επαγγελματικών & Επιστημονικών Δραστηριοτήτων (NACE 74), με τις σχετικές ισορροπίες απαντήσεων να διαμορφώνονται αντίστοιχα σε - 33,3, -25,0 και -20,0.

Έντονες διαφοροποιήσεις καταγράφονται σε επίπεδο νομικής μορφής, με τις κατηγορίες των Α.Ε. και των Ε.Π.Ε. να διαμορφώνουν θετικό ισοζύγιο απαντήσεων, σε αντίθεση με την κατηγορία των Ο.Ε. που διαμορφώνει αρνητική τιμή ισορροπίας. Αντίστοιχα έντονες διαφοροποιήσεις καταγράφονται και στην ανάλυση ανά κατηγορία μεγέθους, όπου και σε αυτή την περίπτωση όσο μετακινούμαστε σε μικρότερες κατηγορίες επιχειρήσεων τόσο μικρότερα διαμορφώνονται τα σχετικά ισοζύγια απαντήσεων.

Οι εκτιμήσεις για βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων κατά το τρέχον εξάμηνο του έτους δημιουργούν συνθήκες για τη διαμόρφωση ακόμα πιο αισιόδοξων προβλέψεων για το επόμενο εξάμηνο, με το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να διαμορφώνεται σε ακόμα πιο θετικά επίπεδα (+35,5). Η ενισχυμένη ισορροπία είναι κατά κύριο λόγο αποτέλεσμα του περιορισμού των αρνητικών αποκρίσεων, καθώς οι επιχειρήσεις που προσδοκούν συρρίκνωση των πωλήσεων τους σε πελάτες του εξωτερικού το επόμενο εξάμηνο δεν ξεπερνούν το 2,6% (τη στιγμή που το 38,2% προσδοκά αύξηση).

Οι ενισχυμένες προσδοκίες των επιχειρήσεων σχετικά με την πορεία της εξαγωγικής τους δραστηριότητας το επόμενο εξάμηνο καταγράφονται ανάγλυφα και στη διαστρωματική ανάλυση, με το σύνολο των υπό εξέταση κατηγοριών να διαμορφώνουν πλέον θετικά ισοζύγια απαντήσεων.

Διάγραμμα 2-10: Πορεία εξαγωγών το 1^ο εξάμηνο του 2015

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Επιχειρώντας μια συνολική σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών (1ης και 2ης) σχετικά με την εξέλιξη των πωλήσεων σε πελάτες του εξωτερικού, προκύπτει **ενίσχυση της μετριοπαθούς στάσης**, όπως εκφράζεται μέσω της εδραίωσης των ουδέτερων αποκρίσεων της «στασιμότητας», **τόσο για το τρέχον εξάμηνο όσο και για το επόμενο.**

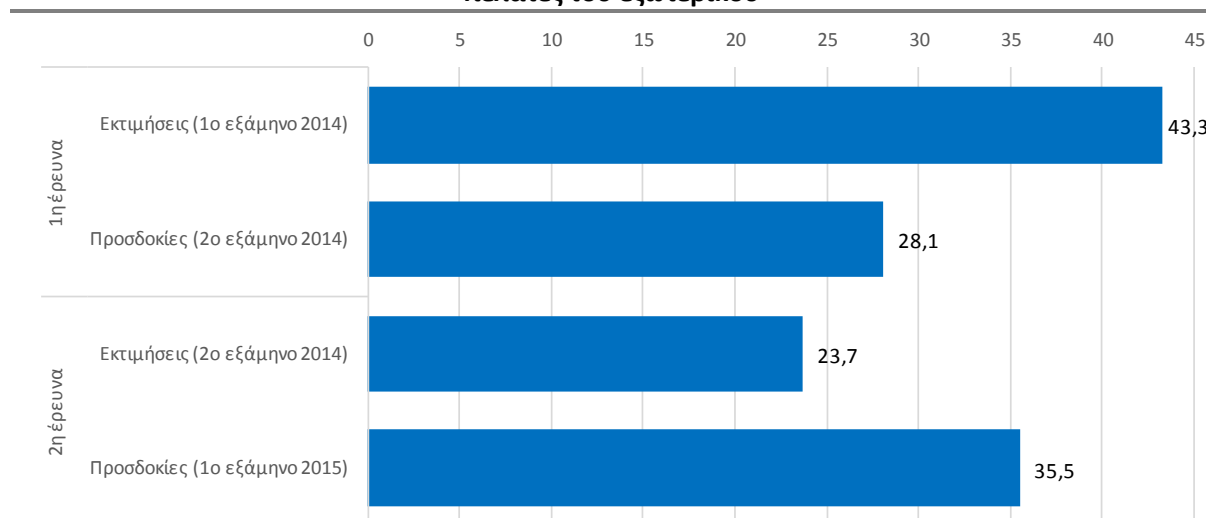
Ειδικότερα, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις**, αποδυναμωμένο καταγράφεται το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκτιμά αύξηση των πωλήσεων κατά το τρέχον εξάμηνο διεξαγωγής έκαστης έρευνας (1^η έρευνα:53,0%, 2^η έρευνα:35,5%), με ανάλογη ενίσχυση των ουδέτερων αποκρίσεων (από

37,0% σε 52,7%). Ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων από τα ιδιαίτερα θετικά επίπεδα του +43,3 διαμορφώνεται πλέον σε +23,7.

Ενισχυμένες καταγράφονται και οι **προσδοκίες** για στασιμότητα των πωλήσεων σε πελάτες του εξωτερικού στο άμεσο μέλλον, με το ποσοστό των επιχειρήσεων που επιλέγουν την «στασιμότητα» να διαμορφώνονται από 53,1% (στην 1^η έρευνα) σε 59,2%. Σε αυτή την περίπτωση ωστόσο η ενίσχυση των ουδέτερων αποκρίσεων προέρχεται από ανάλογη μείωση των αρνητικών αποκρίσεων (από 9,4% σε 2,6%), με συνέπεια το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να διαμορφώνεται σε ακόμα πιο θετικά επίπεδα (από +28,1 σε +35,5).

Διάγραμμα 2-11: Σύγκριση αποτελεσμάτων αναφορικά με την εξέλιξη των πωλήσεων σε πελάτες του εξωτερικού

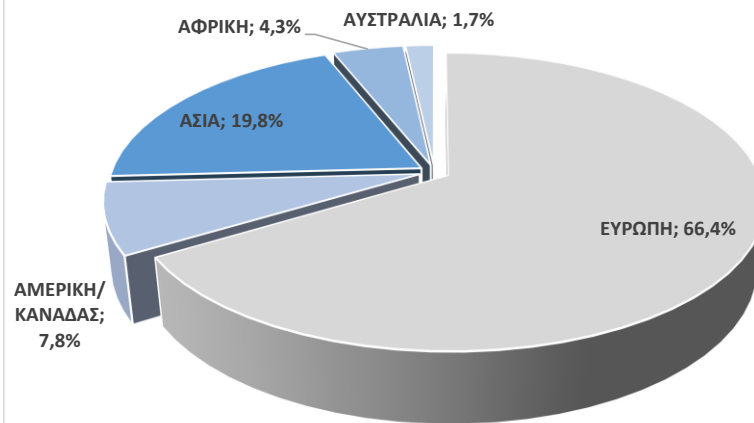

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Τα εξαγωγικά κανάλια των επιχειρήσεων καλύπτουν ένα ιδιαίτερα ευρύ φάσμα της παγκόσμιας αγοράς. Ειδικότερα, η πλειοψηφία (66,4%) των επιχειρήσεων που πραγματοποιούν εξαγωγές, διοχετεύουν τα προϊόντα / υπηρεσίες τους σε πελάτες προερχόμενους από χώρες της Ευρώπης. Η Ασιατική ήπειρος καλύπτει το 19,8% του συνόλου της αγοράς με κυριότερους προορισμούς την Κίνα και την Τουρκία, ενώ οι χώρες της Β. Αμερική καλύπτουν το 7,8% του συνόλου των εξαγωγικών προορισμών.

Σε επίπεδο χώρας, βάσει των αποκρίσεων των επιχειρήσεων με εξαγωγική δραστηριότητα, στις πέντε κυριότερες χώρες διάθεσης των παραγόμενων προϊόντων / προσφερόμενων υπηρεσιών περιλαμβάνεται το Ηνωμένο Βασίλειο (12,5%), η Κύπρος (10,6%), η Γαλλία και η Αμερική (7,7%) και η Βουλγαρία (6,7%).

Διάγραμμα 2-12: Κατανομή εξαγωγών ανα γεωγραφική περιοχή

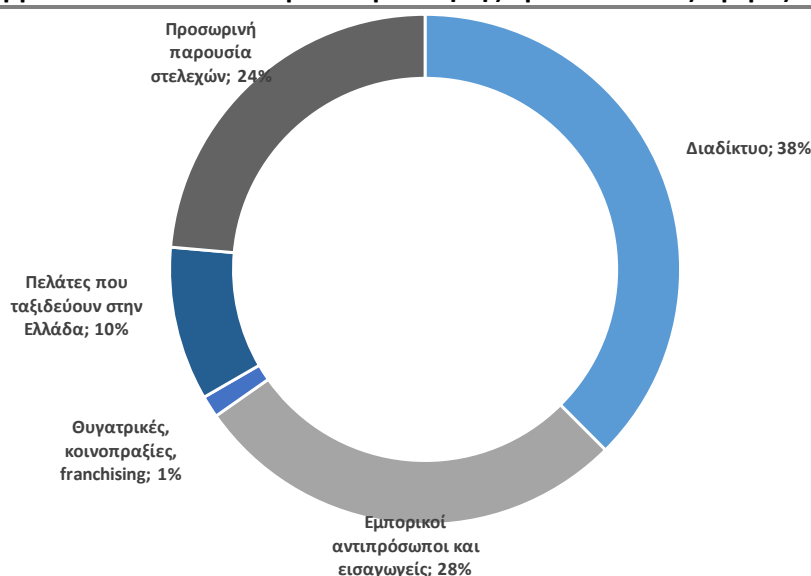

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Η συσχέτιση των εξαγωγικών καναλιών και των μέσων διάθεσης των προϊόντων/ υπηρεσιών στο εξωτερικό, παρουσιάζει σημαντική διακύμανση μεταξύ των διαφορετικών εμπλεκόμενων μερών. Εστιάζοντας στα μέσα διάθεσης των προϊόντων/ υπηρεσιών, προκύπτει ότι ο παράγοντας των διαπροσωπικών επαφών εξακολουθεί να αποτελεί (όπως προκύπτει και στην προηγούμενη έρευνα) το πλέον δημοφιλή μέσο προσέγγισης πελατών από διεθνείς αγορές.

Ειδικότερα, την πλειοψηφία (σε αθροιστικό ποσοστό 61%) συγκεντρώνουν τα μέσα διάθεσης που στηρίζονται στις διαπροσωπικές επαφές, όπως α) πελάτες που ταξιδεύουν στην Ελλάδα (10,0%), β) εμπορικοί αντιπρόσωποι και εισαγωγείς (28%) και γ) προσωρινή παρουσία εξειδικευμένων στελεχών σε διεθνείς αγορές (24%). Η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του διαδικτύου συγκεντρώνει το 38% των θετικών απαντήσεων, ενώ μόλις το 1% καλύπτει ο παράγοντας των εταιρικών σχημάτων (θυγατρικές, κοινοπραξίες, franchising).

Διάγραμμα 2-13: Κανάλια και μέσα προώθησης προϊόντων στις αγορές του εξωτερικού

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Έργο: Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας

Παραδοτέο Β.5.9: 2^η Έρευνα Παρακολούθησης της Συγκυρίας και του Επιχειρηματικού Κλίματος

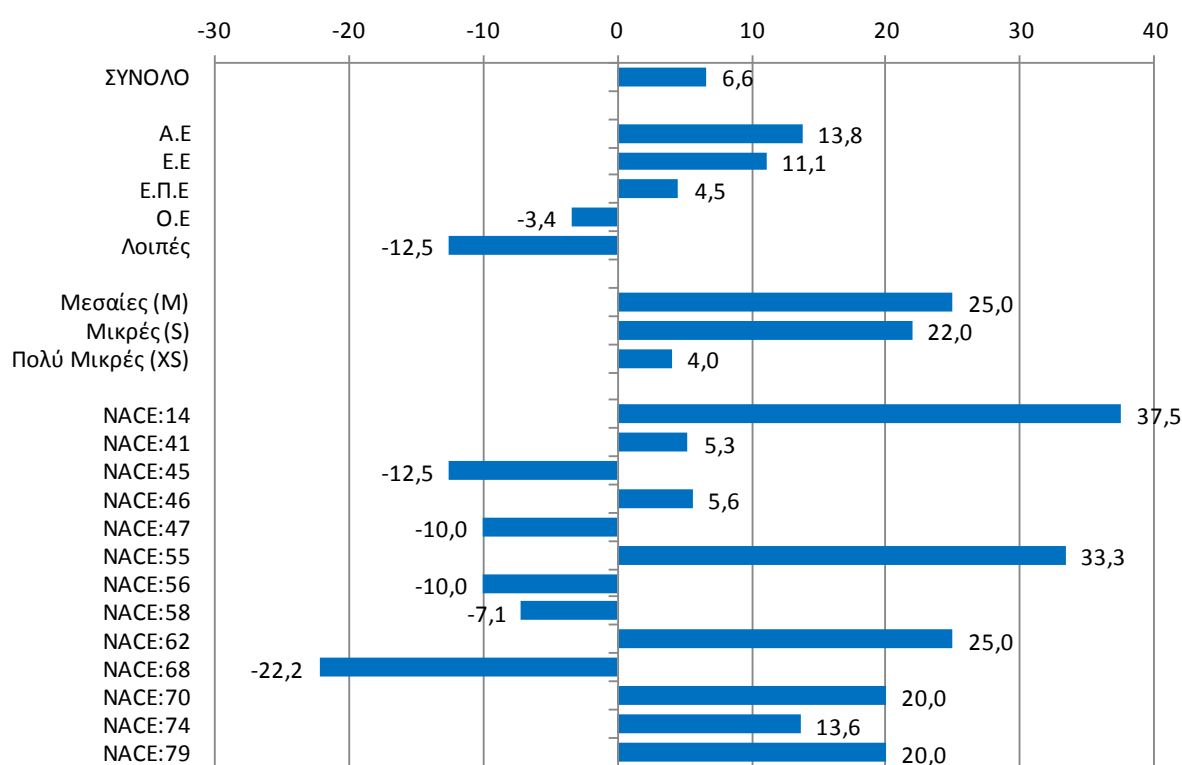
Ανάδοχος: Κοινοπραξία για το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων

2.2.3 Απασχόληση

Στον τομέα της απασχόλησης αρκετά μετριοπαθείς να χαρακτηρίζονται οι εκτιμήσεις και οι προσδοκίες των επιχειρήσεων, γεγονός που αποτυπώνεται τόσο στα αποτελέσματα της προηγούμενης έρευνας, όσο και στους αντίστοιχους εθνικούς δείκτες συγκυρίας. Ειδικότερα, η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα (>70%) εκτιμά ότι ο αριθμός των θέσεων απασχόλησης στην επιχείρησή τους θα παραμείνει σε σταθερά επίπεδα και για τα δύο υπό εξέταση εξάμηνα, γεγονός που υποδηλώνει **ότι εδραιώνεται η τάση εξομάλυνσης της απασχόλησης στο άμεσο μέλλον**.

Εξειδικεύοντας, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (74%) εκτιμά ότι ο αριθμός των θέσεων απασχόλησης της επιχείρησής τους δε θα μεταβληθεί κατά το τρέχον εξάμηνο του έτους. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η αύξηση των θέσεων απασχόλησης αποτέλεσε τη δεύτερη δημοφιλή απάντηση (με 16,3%) έχει ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να διαμορφωθεί σε θετικά επίπεδα (+6,6).

Διάγραμμα 2-14: Εξέλιξη απασχόλησης το 2^ο εξάμηνο 2014

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Ανάλογη καταγράφεται η εικόνα και στις επιμέρους κατηγορίες (νομική μορφή, μέγεθος και κλάδο), με την επιλογή της «στασιμότητας» να αποτελεί την δημοφιλέστερη απόκριση. Ωστόσο έντονες διαφοροποιήσεις καταγράφουν τα αντίστοιχα ισοζύγια απαντήσεων, καθώς καταγράφονται έντονες διακυμάνσεις μεταξύ των θετικών και των αρνητικών απαντήσεων.

Έργο: Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας

Παραδοτέο Β.5.9: 2^η Έρευνα Παρακολούθησης της Συγκυρίας και του Επιχειρηματικού Κλίματος

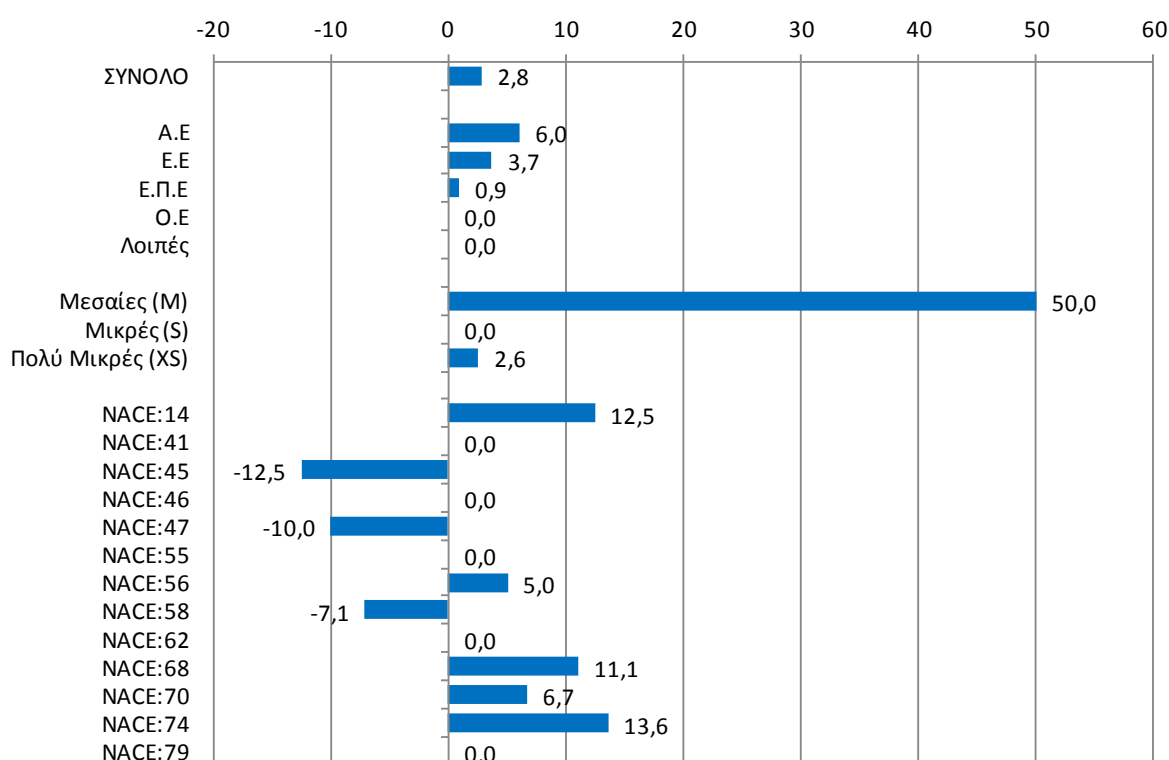
Ανάδοχος: Κοινοπραξία για το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων

Εστιάζοντας σε επίπεδο κλάδου σημαντική χαρακτηρίζεται η απόκλιση στην Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας (NACE 68) και στο Εμπόριο Αυτοκινήτων (NACE 45), με τις σχετικές ισορροπίες απαντήσεων να διαμορφώνονται σε έντονα αρνητικά επίπεδα συγκριτικά με το σύνολο των επιχειρήσεων του δείγματος (-22,2 και -12,5 αντίστοιχα). Σε επίπεδο νομικής μορφής ανάλογη απόκλιση παρατηρείται στην κατηγορία των λοιπών νομικών μορφών, ενώ τέλος σε επίπεδο μεγέθους, οι μεσαίες επιχειρήσεις εξακολουθούν να διαμορφώνουν πιο αισιόδοξες εκτιμήσεις σε σχέση με το σύνολο, διαμορφώνοντας ιδιαίτερα θετικό ισοζύγιο απαντήσεων (+25,0).

Αναφορικά με το επόμενο εξάμηνο, παρατηρείται ακόμα μεγαλύτερη ενίσχυση του ποσοστού των επιχειρήσεων που αναμένουν ότι δε θα μεταβληθεί ο αριθμός των θέσεων απασχόλησης (83,4%). Η περεταίρω ενίσχυση της ουδέτερης στάσης των επιχειρήσεων προέρχεται αποκλειστικά λόγω της μείωσης των θετικών αποκρίσεων («αύξηση θέσεων απασχόλησης»), οι οποίες πλέον συγκεντρώνουν λιγότερο από το 10% των αποκρίσεων. Ως αποτέλεσμα, το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων διαμορφώνεται σε ακόμα πιο χαμηλά επίπεδα (+2,8).

Η περεταίρω ενίσχυση της ουδέτερης στάσης ως προς την απασχόληση (ως αποτέλεσμα της αντίστοιχης μείωσης των θετικών αποκρίσεων) καταγράφεται σε γενικές γραμμές και στη διαστρωματική ανάλυση, με την πλειοψηφία των υπό εξέταση κατηγοριών να διαμορφώνουν πλέον χαμηλότερα ισοζύγια απαντήσεων.

Διάγραμμα 2-15: Εξέλιξη απασχόλησης το 1^ο εξάμηνο 2015

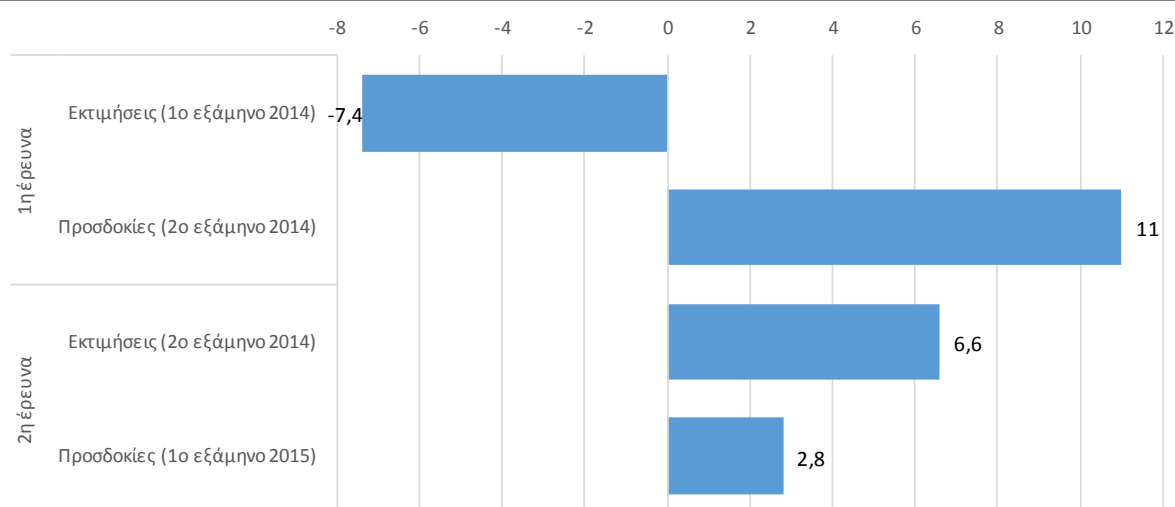
Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Επιχειρώντας μια συνολική σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών (1^{ης} και 2^{ης}) σχετικά με την εξέλιξη των θέσεων απασχόλησης, προκύπτει **θετική μεταστροφή των εκτιμήσεων αναφορικά με το παρόν**, καθώς επίσης και **μικρή υποχώρηση των θετικών προσδοκιών για το άμεσο μέλλον**. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, κοινό εύρημα τόσο της παρούσας όσο και της προηγούμενης έρευνας αποτελεί η ιδιαίτερα μετριοπαθής στάση των επιχειρήσεων, με τη **συντριπτική πλειοψηφία να μην προτίθεται να μεταβάλει ουσιαστικά τον αριθμό των θέσεων απασχόλησης**.

Ειδικότερα, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις**, σε σταθερά υψηλά επίπεδα καταγράφεται το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκτιμά στασιμότητα των θέσεων απασχόλησης κατά το τρέχον εξάμηνο διεξαγωγής έκαστης έρευνας (74% και στις δύο έρευνες). Ωστόσο ενίσχυση σημειώνει η θετική επιλογή της «αύξησης της απασχόλησης» (από 9,0% στην 1η έρευνα σε 16,3%) έναντι της αρνητικής επιλογής της «μείωσης» (από 17,0% στην 1η έρευνα σε 9,7%). Ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων από τα αρνητικά επίπεδα του -7,4 διαμορφώνεται πλέον σε +6,6.

Αποδυναμωμένες ωστόσο καταγράφονται οι **προσδοκίες** για αύξηση των θέσεων απασχόλησης στο άμεσο μέλλον, με τη σχετική ισορροπία απαντήσεων να διαμορφώνεται από +11 σε +2,8. Καθοριστικό παράγοντα περιορισμού των θετικών προσδοκιών για το άμεσο μέλλον, αποτελεί η μετακίνηση από την επιλογή της «αύξησης» στην επιλογή της «στασιμότητας των θέσεων απασχόλησης», η οποία - και σε αυτή την περίπτωση- αποτελεί τη δημοφιλέστερη απάντηση (>80%) και στις 2 έρευνες.

Διάγραμμα 2-16: Σύγκριση αποτελεσμάτων αναφορικά με την εξέλιξη των θέσεων απασχόλησης

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

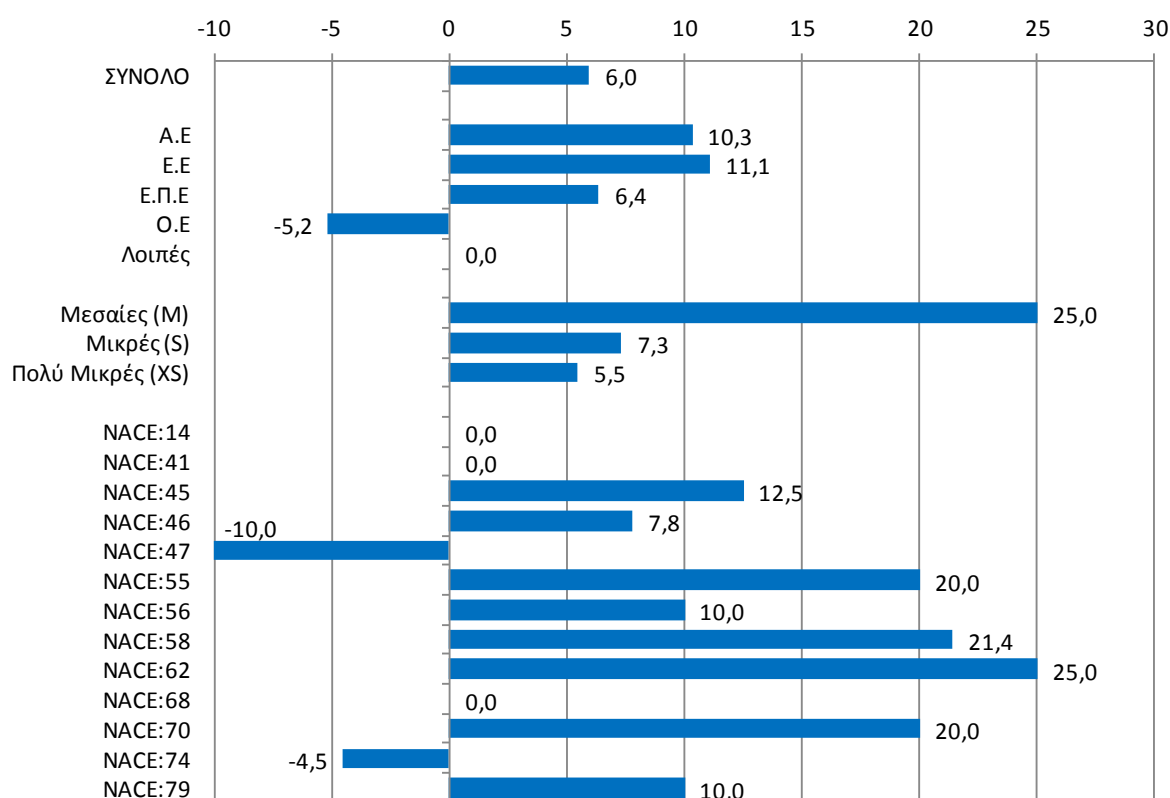
2.2.4 Επενδυτικές δαπάνες

Αντίστοιχα μετριοπαθείς χαρακτηρίζονται οι εκτιμήσεις και οι προσδοκίες των επιχειρήσεων σχετικά με το ύψος των επενδυτικών τους δαπανών, με την συντριπτική πλειοψηφία (>70%) να επιλέγει την

ουδέτερη απάντηση της «στασιμότητας» των επενδυτικών δαπανών τόσο για το τρέχον όσο και για το επόμενο εξάμηνο, γεγονός που αποτυπώνεται και στα αποτελέσματα της προηγούμενης έρευνας.

Αναφορικά με τις **εκτιμήσεις** των επιχειρήσεων για το τρέχον εξάμηνο, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα (70,9%) επιλέγει την ουδέτερη απόκριση της «στασιμότητας» των επενδυτικών δαπανών, με την επιλογή της «αύξησης» να αποτελεί τη δεύτερη πιο δημοφιλή απάντηση (17,6%). Ως αποτέλεσμα, το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων διαμορφώνεται σε χαμηλά αλλά θετικά επίπεδα (+6,0).

Διάγραμμα 2-17: Επενδυτικές δαπάνες το 2^ο εξάμηνο του 2014

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

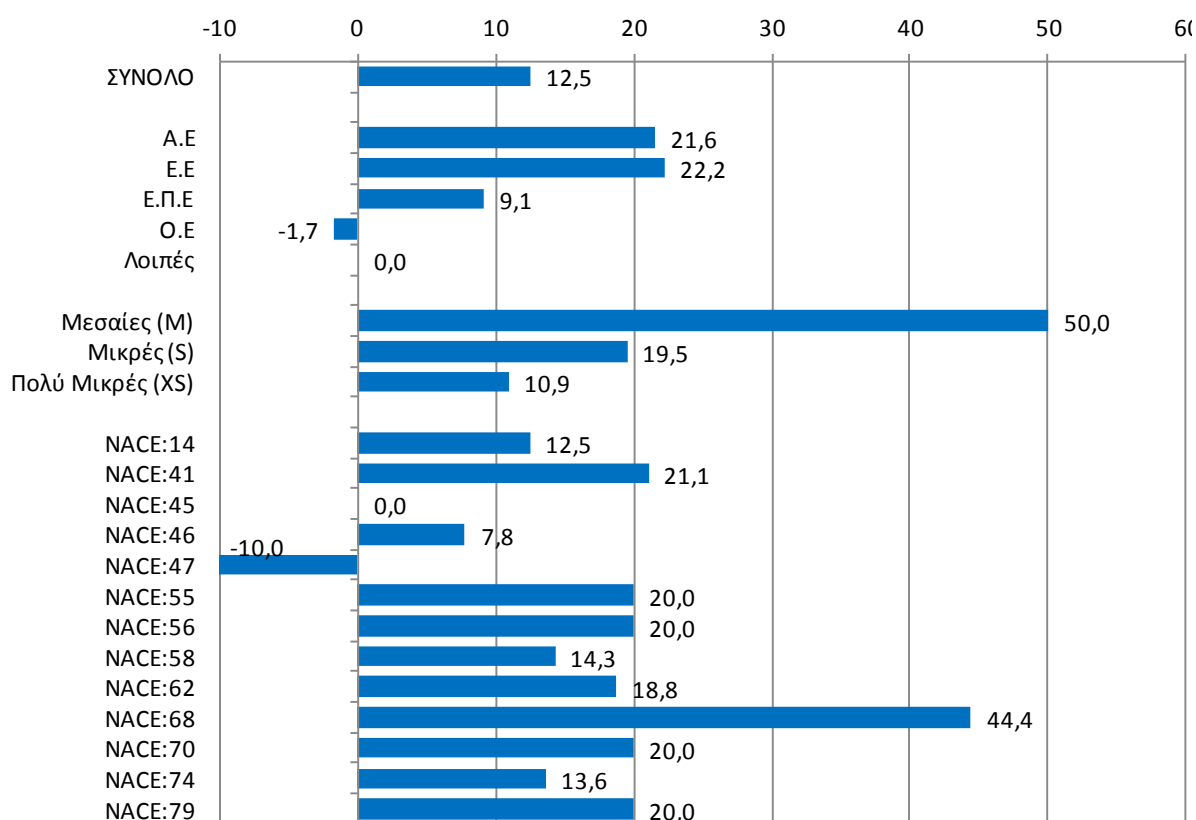
Σε θετικά επίπεδα διαμορφώνονται σε γενικές γραμμές οι σχετικές ισορροπίες απαντήσεων και στις επιμέρους κατηγορίες επιχειρήσεων, παρουσιάζοντας ωστόσο σημαντικές αποκλίσεις ως προς την τελική τιμή ισορροπίας. Εξειδικεύοντας, σε επίπεδο νομικής μορφής υψηλές (συγκριτικά με το μέσο όρο) τιμές ισορροπίας καταγράφει η κατηγορία των Α.Ε. και Ε.Π.Ε., ενώ σε επίπεδο μεγέθους η κατηγορία των μεσαίων επιχειρήσεων σημειώνει -και σε αυτή την περίπτωση- την υψηλότερη τιμή ισορροπίας. Σε επίπεδο κλάδου, ιδιαίτερα υψηλή τιμή ισορροπίας σημειώνουν τα καταλύματα (NACE 55), ο προγραμματισμός Η/Υ (NACE 62), οι Εκδοτικές Δραστηριότητες (NACE 58) και δραστηριότητες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών (NACE 70).

Σε ελαφρώς υψηλότερα επίπεδα (+12,5) διαμορφώνεται το ισοζύγιο των απαντήσεων σχετικά με το ύψος των επενδυτικών δαπανών των επιχειρήσεων κατά το επόμενο εξάμηνο, κυρίως εξαιτίας της

μετακίνησης σημαντικού αριθμού συμμετεχόντων από την επιλογή της «μείωσης» των επενδυτικών δαπανών στην ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας». Ως αποτέλεσμα, ενισχύεται περαιτέρω το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναμένεται να τηρήσει ουδέτερη στάση ως προς τις επενδυτικές δαπάνες (80,6%) κατά το επόμενο εξάμηνο, με το ποσοστό των επιχειρήσεων που θα προβεί σε αύξηση να μην μεταβάλλεται ουσιαστικά (16%).

Σε θετικά επίπεδα διαμορφώνονται και σε αυτή την περίπτωση οι σχετικές ισορροπίες απαντήσεων στις επιμέρους κατηγορίες επιχειρήσεων, παρουσιάζοντας (σε αντίθεση με τις αντίστοιχες εκτιμήσεις) τάση σύγκλισης των τελικών τιμών ισορροπίας.

Διάγραμμα 2-18: Επενδυτικές δαπάνες το 1^ο εξάμηνο του 2015

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Επιχειρώντας μια συνολική σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών (1^η και 2^η) σχετικά με την εξέλιξη των επενδυτικών δαπανών, προκύπτει **περαιτέρω εδραίωση της μετριοπαθούς στάσης των επιχειρήσεων στην κατεύθυνση της στασιμότητας των επενδυτικών τους δαπανών.**

Ειδικότερα, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις**, ενισχυμένο καταγράφεται (μεταξύ των 2 ερευνών) το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκτιμά στασιμότητα των επενδυτικών δαπανών κατά το τρέχον εξάμηνο διεξαγωγής έκαστης έρευνας (από 63% σε 70,8%), με ανάλογη υποχώρηση των αρνητικών αποκρίσεων (από 18,5% σε 11,6%). Ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων από τα ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα του 0,7 διαμορφώνεται πλέον σε +6,0.

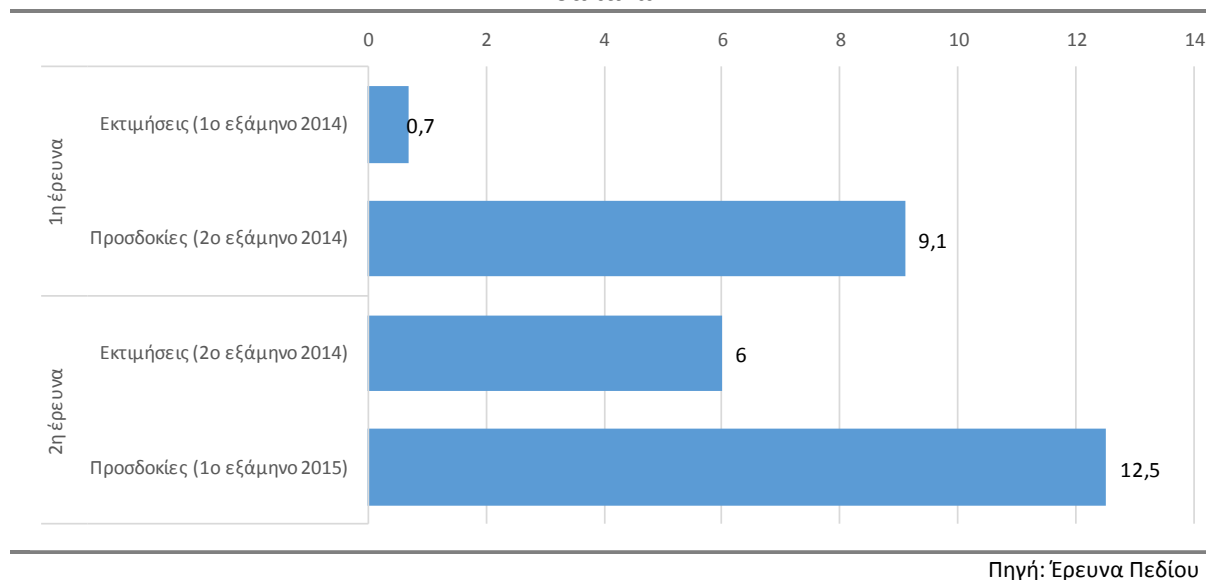
Έργο: Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας

Παραδοτέο Β.5.9: 2^η Έρευνα Παρακολούθησης της Συγκυρίας και του Επιχειρηματικού Κλίματος

Ανάδοχος: Κοινοπραξία για το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων

Ακόμα πιο ενισχυμένες καταγράφονται οι **προσδοκίες** για στασιμότητα των επενδυτικών δαπανών στο άμεσο μέλλον, με το σχετικό ποσοστό των ουδέτερων αποκρίσεων να διαμορφώνεται σε 80,5% (από 66,7% στην 1^η έρευνα) και τη σχετική ισορροπία απαντήσεων να διαμορφώνεται σε +12,5 (από +9,1).

Διάγραμμα 2-19: Σύγκριση αποτελεσμάτων αναφορικά με την εξέλιξη των επενδυτικών δαπανών

2.2.5 Ρευστότητα

Η σχετική πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα χαρακτηρίζει σταθερές τις συνθήκες ρευστότητας της επιχείρησης κατά το τρέχον εξάμηνο, επιβεβαιώνοντας τις αντίστοιχες προβλέψεις της προηγούμενης έρευνας. Η επιλογή των «σταθερών συνθηκών ρευστότητας» ενισχύεται ακόμα περισσότερο για το επόμενο εξάμηνο, με αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να διαμορφώνεται πλέον σε θετικά επίπεδα.

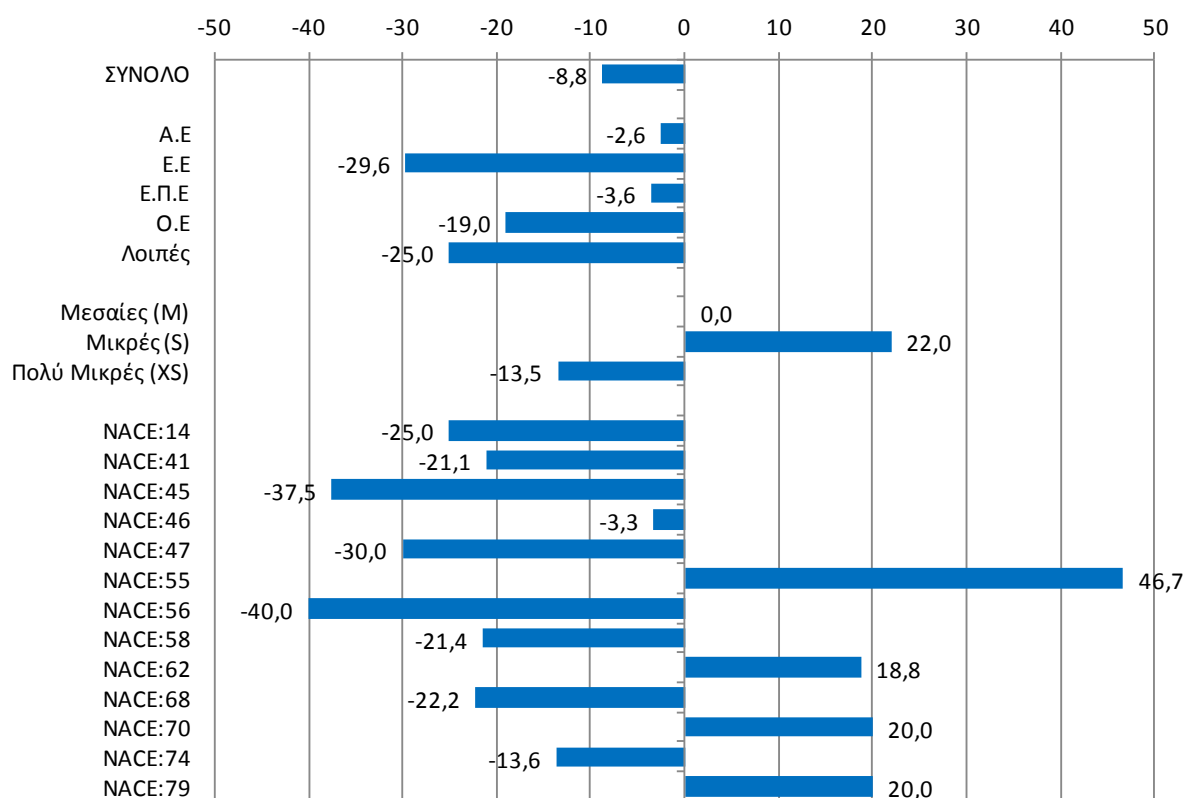
Εξειδικεύοντας, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις** των επιχειρήσεων για το τρέχον εξάμηνο, η ουδέτερη επιλογή της «μη μεταβολής» των συνθηκών ρευστότητας συγκεντρώνει το 38,6% των συμμετεχόντων στην έρευνα. Ωστόσο, το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων διαμορφώνεται αρνητικό (-8,8) καθώς η αρνητική απόκριση της «επιδείνωσης» των συνθηκών ρευστότητας αποτέλεσε τη δεύτερη δημοφιλέστερη επιλογή (35,1%).

Ανάλογη χαρακτηρίζεται σε γενικές γραμμές η εικόνα που προκύπτει και κατά την εξέταση των επιμέρους κατηγοριών (κλάδος, νομική μορφή και μέγεθος), οι οποίες διαμορφώνουν σε γενικές γραμμές αρνητικές τιμές ισορροπίας. Ειδικότερα, σε επίπεδο νομικής μορφής καταγράφονται αρνητικές τιμές ισορροπίας σε όλες τις κατηγορίες, με το ποσοστό των αρνητικών απαντήσεων να κυμαίνεται μεταξύ 30% και 40%. Σε επίπεδο μεγέθους οι πολύ μικρές επιχειρήσεις διαμορφώνουν την πλέον αρνητική τιμή ισορροπίας (-13,5), ενώ σε επίπεδο κλάδου ιδιαίτερα αρνητικές

διαμορφώνονται οι ισορροπίες στην κατηγορία της Εστίασης (-40,0) και του Εμπορίου Αυτοκινήτων (-37,5).

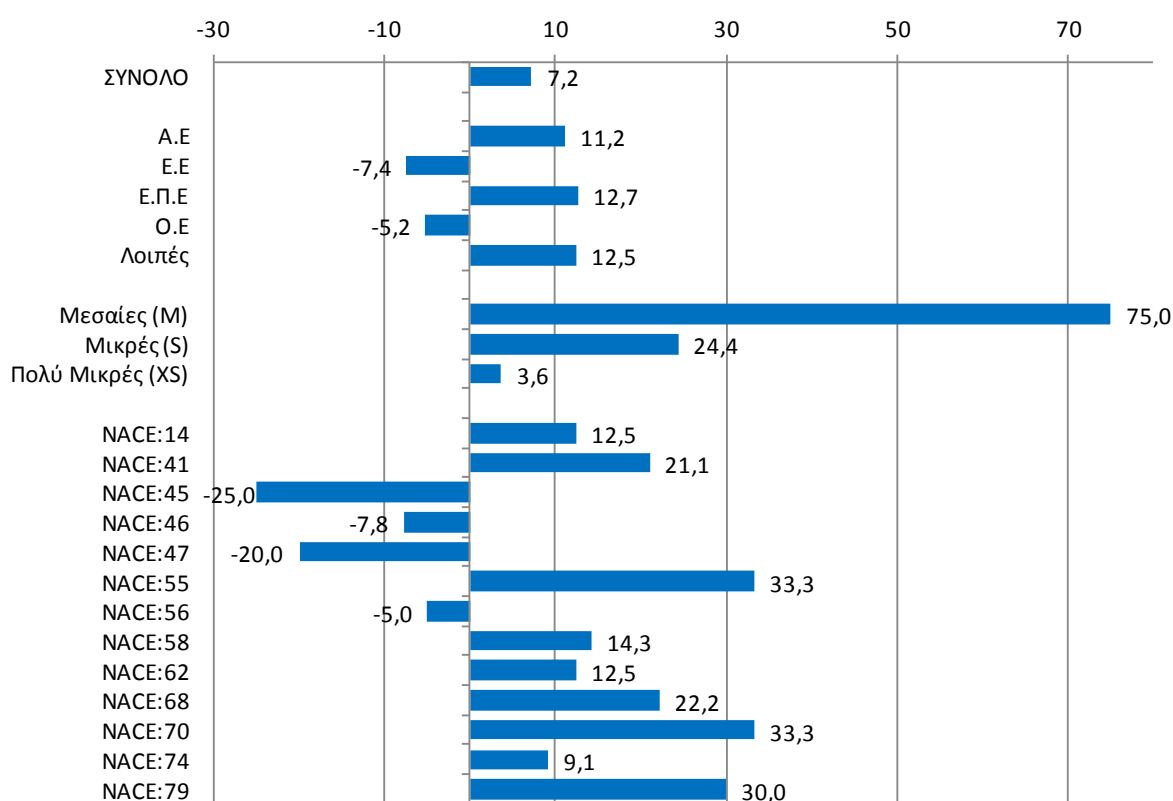
Διάγραμμα 2-20: Επίπεδο ρευστότητας για το 2^ο εξάμηνο του 2014

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Αναφορικά με το επόμενο εξάμηνο, παρατηρείται ακόμα μεγαλύτερη ενίσχυση του ποσοστού των επιχειρήσεων που αναμένουν ότι δε θα μεταβληθούν οι συνθήκες ρευστότητας που αντιμετωπίζουν (57,7%). Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ότι ως δεύτερη δημοφιλέστερη απάντηση καταγράφεται πλέον η «βελτίωση των συνθηκών ρευστότητας» (24,8%), έχει ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να διαμορφώνεται πλέον σε θετικά επίπεδα (+7,2).

Η μεταστροφή προς την ουδετερότητα παρατηρείται και στις επιμέρους κατηγορίες (κλάδοι, νομική μορφή, μέγεθος), με τις σχετικές ισορροπίες απαντήσεων να διαμορφώνονται κατά κύριο λόγο σε θετικά επίπεδα. Ειδικότερα, σε επίπεδο νομικής μορφής θετικές διαμορφώνονται πλέον οι ισορροπίες απαντήσεων στις Α.Ε. και Ε.Π.Ε, ενώ σε επίπεδο μεγέθους παρατηρείται εκ νέου το φαινόμενο της μείωσης των τιμών ισορροπίας όσο μετακινούμαστε σε μικρότερες κατηγορίες επιχειρήσεων. Τέλος, εστιάζοντας την ανάλυση ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, το σύνολο των κλάδων διαμορφώνει πλέον θετικά ισοζύγια απαντήσεων, με εξαίρεση τους εμπορικούς κλάδους (NACE 45, 46 και 47) στους οποίους εξακολουθούν να καταγράφονται σημαντικές επιφυλάξεις σχετικά με την εξέλιξη των συνθηκών ρευστότητας στο άμεσο μέλλον.

Διάγραμμα 2-21: Επίπεδο ρευστότητας για το 1^ο εξάμηνο του 2015

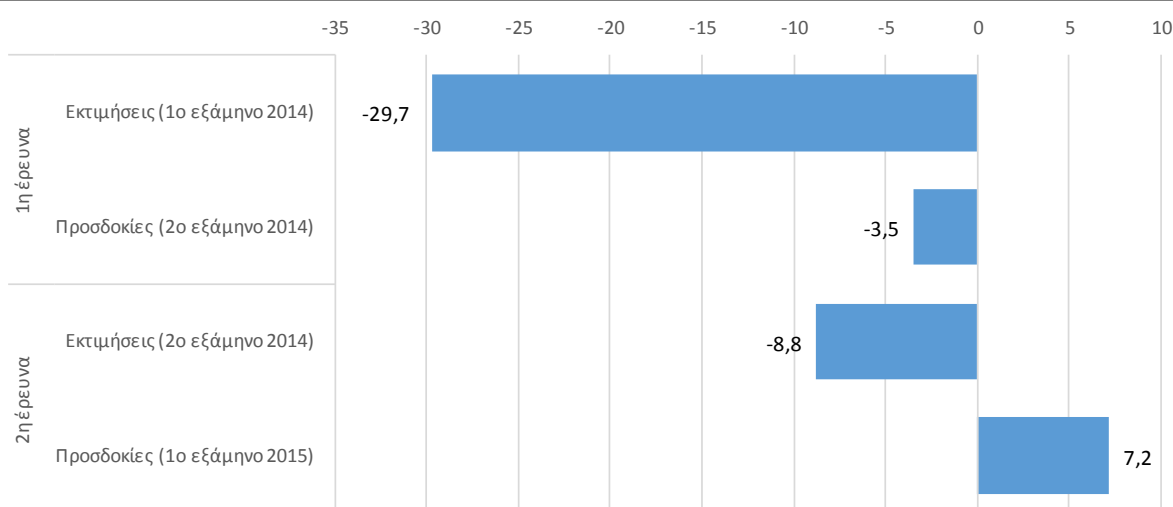
Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Επιχειρώντας μια συνολική σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών (1^{ης} και 2^{ης}) σχετικά με την εξέλιξη του επιπέδου ρευστότητας, προκύπτει **αισθητή μείωση των αρνητικών εκτιμήσεων και προσδοκιών αναφορικά με την εξέλιξη των συνθηκών ρευστότητας, με το αίσθημα της «σταθερότητας» να εδραιώνεται συνεχώς.**

Ειδικότερα, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις**, υποχώρηση σημειώνει (μεταξύ των 2 ερευνών) το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκτιμά επιδείνωση των συνθηκών ρευστότητας κατά το τρέχον εξάμηνο διεξαγωγής έκαστης έρευνας (από 41% σε 35,1%), με παράλληλη ενίσχυση του ποσοστού των επιχειρήσεων που εκτιμά βελτίωση (από 15% σε 26,3%). Ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων από τα ιδιαίτερα αρνητικά επίπεδα του -29,7 διαμορφώνεται πλέον σε -8,8.

Ακόμα πιο περιορισμένες καταγράφονται οι **προσδοκίες** για επιδείνωση των συνθηκών ρευστότητας στο άμεσο μέλλον, με το σχετικό ποσοστό των αρνητικών αποκρίσεων να διαμορφώνεται πλέον σε 17,6% (από 26,5% στην 1^η έρευνα) και την ουδέτερη επιλογή της «σταθερότητας» να ενισχύεται ακόμα περισσότερο (από 50,1% σε 57,7%). Ως αποτέλεσμα, η σχετική ισορροπία απαντήσεων διαμορφώνεται για πρώτη φορά (στο πλαίσιο των εν λόγω ερευνών) σε θετικά επίπεδα (από -8,8 σε +7,2).

Διάγραμμα 2-22: Σύγκριση αποτελεσμάτων αναφορικά με την εξέλιξη του επιπέδου ρευστότητας

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

2.2.6 Τιμές χρέωσης

Αναφορικά με τις τιμές χρέωσης των προϊόντων/υπηρεσιών, προκύπτει ότι για την πλειοψηφία των επιχειρήσεων παραμένουν σταθερές καθόλη τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου, τόσο για τους εγχώριους πελάτες όσο και για τους πελάτες από το εξωτερικό (για τις επιχειρήσεις με εξαγωγική δραστηριότητα). Παράλληλα, επιβεβαιώνοντας τις σχετικές προβλέψεις της προηγούμενης έρευνας, προκύπτει μικρή και σταδιακή μετακίνηση των επιχειρήσεων προς την πολιτική της μείωσης των τιμών στην εγχώρια αγορά.

Τιμολογιακή Πολιτική σε πελάτες της εγχώριας αγοράς

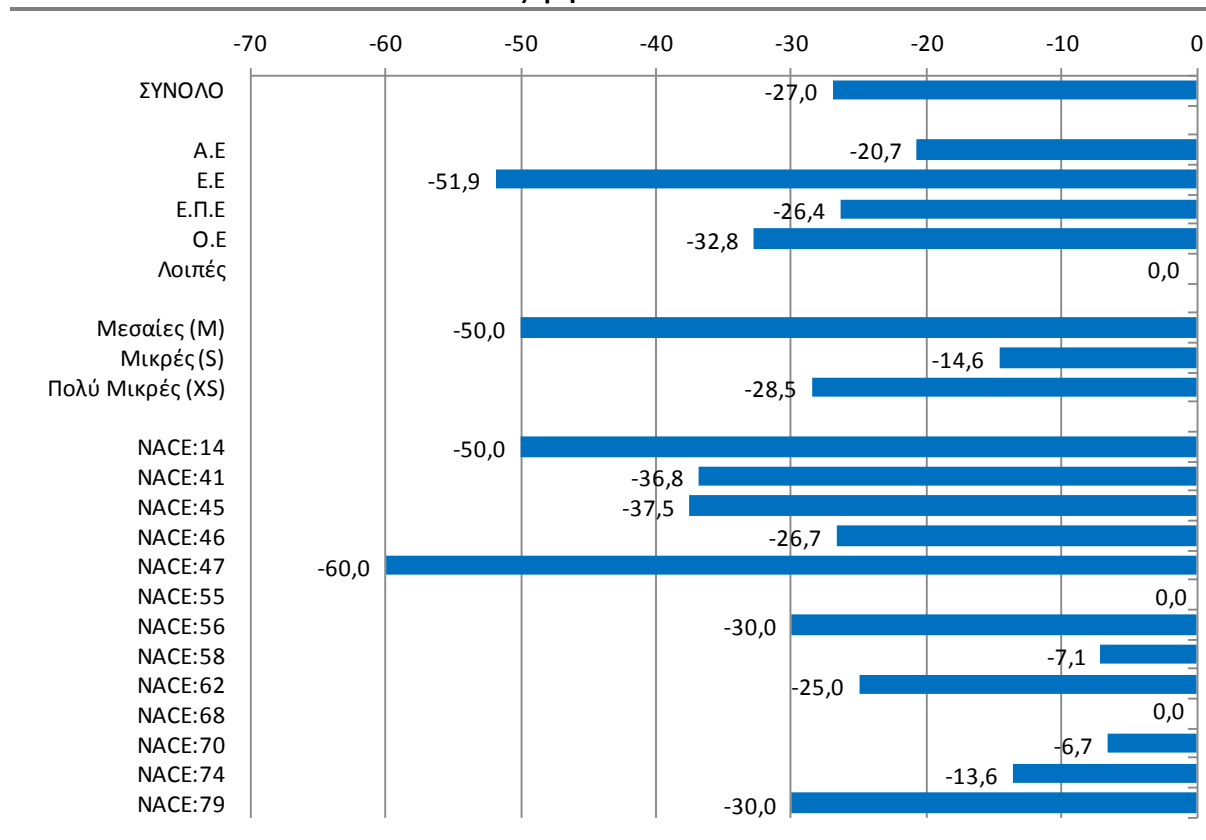
Εστιάζοντας στις τιμές χρέωσης των προϊόντων/υπηρεσιών προς πελάτες της εγχώριας αγοράς, προκύπτει ότι η πλειοψηφία των επιχειρήσεων (64,3%) εκτιμά ότι αυτές παρέμειναν σε σταθερά επίπεδα το δεύτερο μισό του τρέχοντος έτους. Ωστόσο, η σχετική ισορροπία διαμορφώνεται σε ιδιαίτερα αρνητικά επίπεδα (-27,5) καθώς σχεδόν όλες οι υπόλοιπες επιχειρήσεις (31,4%) δήλωσαν ότι ακολούθησαν πολιτική μείωσης των τιμών στην εγχώρια αγορά.

Σε επίπεδο κλάδου, νομικής μορφής και μεγέθους δεν σημειώνονται σημαντικές διαφοροποιήσεις, με το σύνολο των επιμέρους ισορροπιών να διαμορφώνονται σε αρνητικά επίπεδα. Ειδικότερα, σε επίπεδο νομικής μορφής σημαντικά πιο αρνητικές ισορροπίες -συγκριτικά με το σύνολο- διαμορφώνουν οι Ε.Ε. (-51,9), ενώ σε επίπεδο κλάδου το Λιανικό Εμπόριο (NACE 47) και η Μεταποίηση Ειδών Ένδυσης (NACE 14) σημειώνουν τα πλέον αρνητικά ισοζύγια απαντήσεων (-60,0 και -50,0).

Σε επίπεδο μεγέθους, η κατηγορία των πολύ μικρών επιχειρήσεων διαμορφώνει τιμή ισορροπίας κοντά στο μέσο όρο (-28,5), δεδομένου ότι περιλαμβάνει την πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην

έρευνα. Στην κατηγορία των μικρών επιχειρήσεων η ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας των τιμών» συγκεντρώνει το 75,6% των αποκρίσεων, με τη σχετική ισορροπία απαντήσεων να διαμορφώνεται σε -14,6, ενώ η κατηγορία των μεσαίων επιχειρήσεων διαμορφώνει την πλέον αρνητική τιμή ισορροπίας (-50).

Διάγραμμα 2-23: Μεταβολή τιμών χρέωσης σε εγχώριους πελάτες το 2ο εξάμηνο του 2014

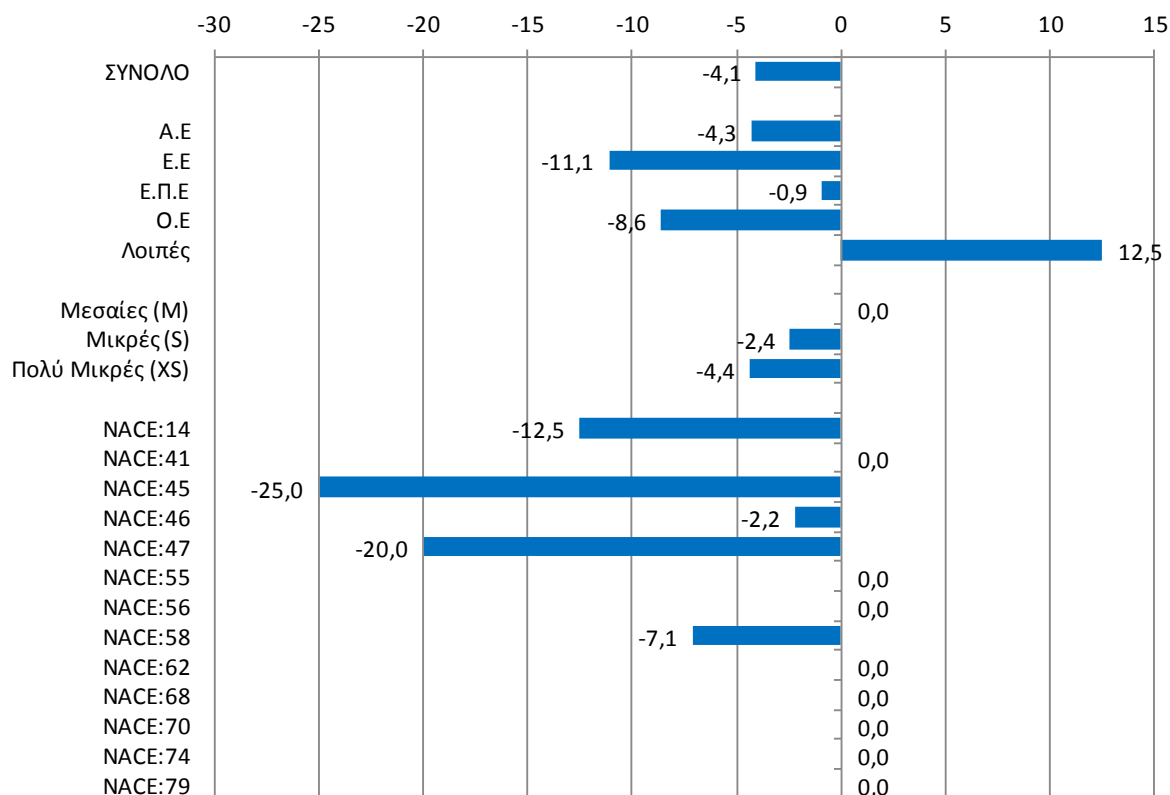

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Αναφορικά με τις προσδοκίες των επιχειρήσεων σχετικά με την τιμολογιακή πολιτική που θα ακολουθήσουν κατά το επόμενο εξάμηνο, η ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας των τιμών» ενισχύεται ακόμα περισσότερο συγκεντρώνοντας το 87,2% των σχετικών απαντήσεων. Η επιλογή της «μείωσης των τιμών» συνεχίζει να αποτελεί τη δεύτερη πιο δημοφιλή απόκριση, συγκεντρώνοντας ωστόσο μικρότερο ποσοστό (8,5%). Ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων παραμένει αρνητικό, ωστόσο διαμορφώνεται σε πιο ήπια επίπεδα (-4,1).

Αντίστοιχη καταγράφεται σε γενικές γραμμές η τάση και στις επιμέρους κατηγορίες, οι οποίες κατά κύριο λόγο εμφανίζουν αρνητικά ισοζύγια απαντήσεων, διαμορφούμενα ωστόσο σε αισθητά πιο ήπια επίπεδα.

Διάγραμμα 2-24: Μεταβολή τιμών χρέωσης σε εγχώριους πελάτες το 1ο εξάμηνο του 2015

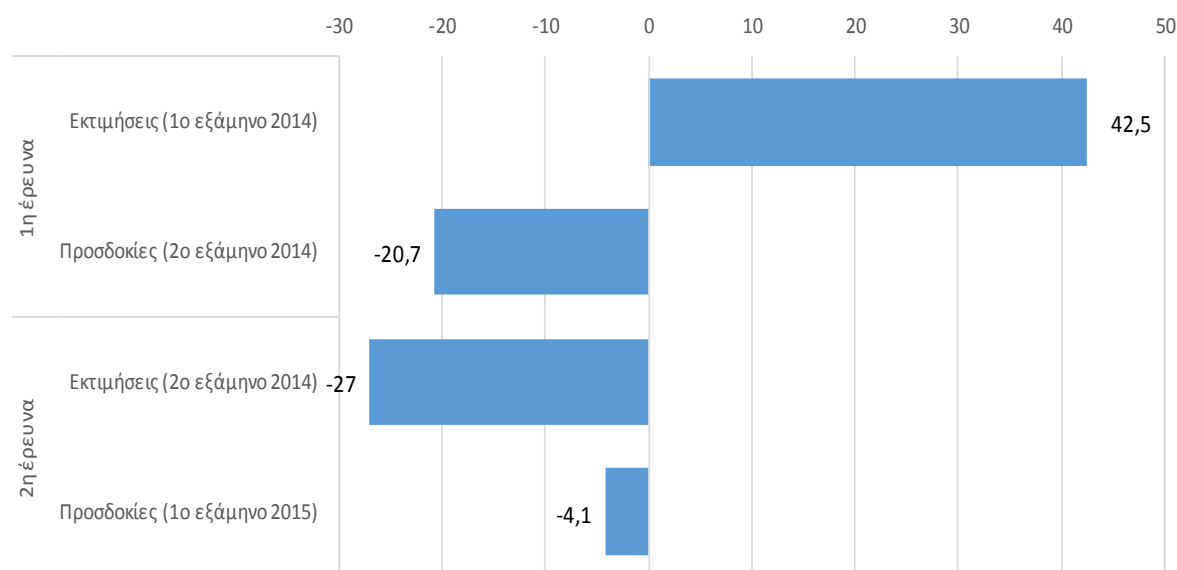
Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Επιχειρώντας μια συνολική σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών (1^η και 2^η) σχετικά με την εξέλιξη των τιμών χρέωσης στην εγχώρια αγορά, προκύπτει **περαιτέρω ενίσχυση της πολιτικής διατήρησης των τιμών χρέωσης σε σταθερά επίπεδα**.

Ειδικότερα, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις**, παρατηρείται (μεταξύ των 2 ερευνών) σημαντική μετακίνηση των επιχειρήσεων από την πολιτική της «αύξησης» στην πολιτική της «μείωσης» των τιμών χρέωσης κατά το τρέχον εξάμηνο διεξαγωγής έκαστης έρευνας. Ωστόσο, η πλειοψηφία των επιχειρήσεων εξακολουθεί να υιοθετεί σταθερή τιμολογιακή πολιτική, καθώς η ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας των τιμών» ενισχύεται ακόμα περισσότερο συγκεντρώνοντας το 64,2% των σχετικών απαντήσεων (από 56,0% στην 1^η έρευνα). Ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων από τα ιδιαίτερα θετικά επίπεδα του +42,5 διαμορφώνεται πλέον αρνητικό (-27,0).

Ακόμα πιο ενισχυμένες καταγράφονται οι **προσδοκίες** για στασιμότητα των τιμών χρέωσης στο άμεσο μέλλον, με το σχετικό ποσοστό των ουδέτερων αποκρίσεων να διαμορφώνεται σε 87,1% (από 75% στην 1^η έρευνα) και το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να εξομαλύνεται σημαντικά (από -20,7 σε -4,1).

Διάγραμμα 2-25: Σύγκριση αποτελεσμάτων αναφορικά με την εξέλιξη των τιμών χρέωσης στην εγχώρια αγορά

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

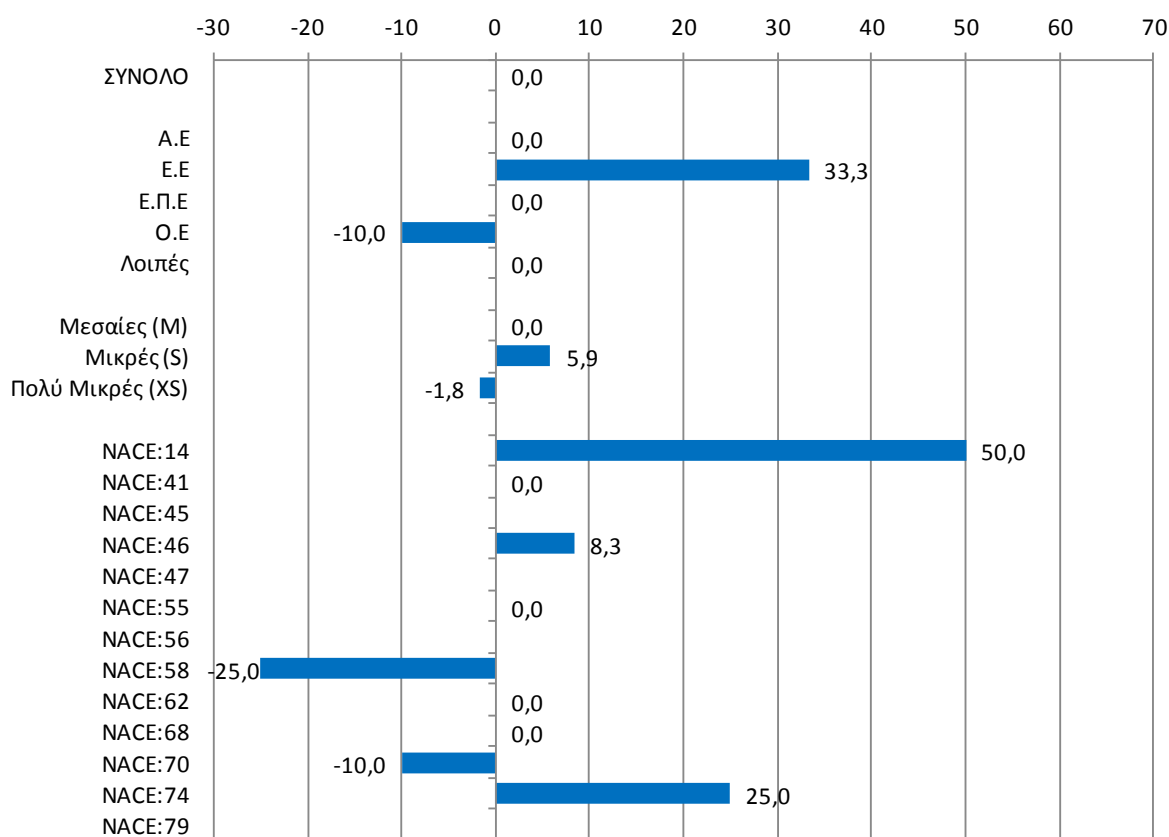
Τιμολογιακή Πολιτική σε πελάτες από το εξωτερικό

Αντίστοιχα μετριοπαθής χαρακτηρίζεται η στάση των επιχειρήσεων (με εξαγωγική δραστηριότητα) σχετικά με την τιμολογιακή τους πολιτική σε πελάτες του εξωτερικού, με την ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας των τιμών» να συγκεντρώνει και σε αυτή την περίπτωση τη συντριπτική πλειοψηφία των αποκρίσεων.

Ειδικότερα, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις** των επιχειρήσεων, η συντριπτική πλειοψηφία (84,2%) των επιχειρήσεων με εξαγωγική δραστηριότητα δηλώνει ότι οι τιμές χρέωσης των προϊόντων/υπηρεσιών προς πελάτες του εξωτερικού παρέμειναν σε σταθερά επίπεδα κατά τη διάρκεια του τρέχοντος εξαμήνου. Οι υπόλοιπες αποκρίσεις επιμερίζονται ισότιμα μεταξύ της «αύξησης» και της «μείωσης» των τιμών χρέωσης, με αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να διαμορφώνεται ισοσκελισμένο.

Η εξομάλυνση των σχετικών ισορροπιών και η διαμόρφωση τους σε πιο ήπια επίπεδα αποτυπώνεται έντονα και στις επιμέρους κατηγορίες (κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, νομική μορφή και μέγεθος), ενώ χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι και σε αυτή την περίπτωση, πολλές κατηγορίες επιχειρήσεων εμφανίζουν ισοσκελισμένο ισοζύγιο απαντήσεων.

Διάγραμμα 2-26: Τιμές χρέωσης σε πελάτες του εξωτερικού το 2ο εξάμηνο του 2014

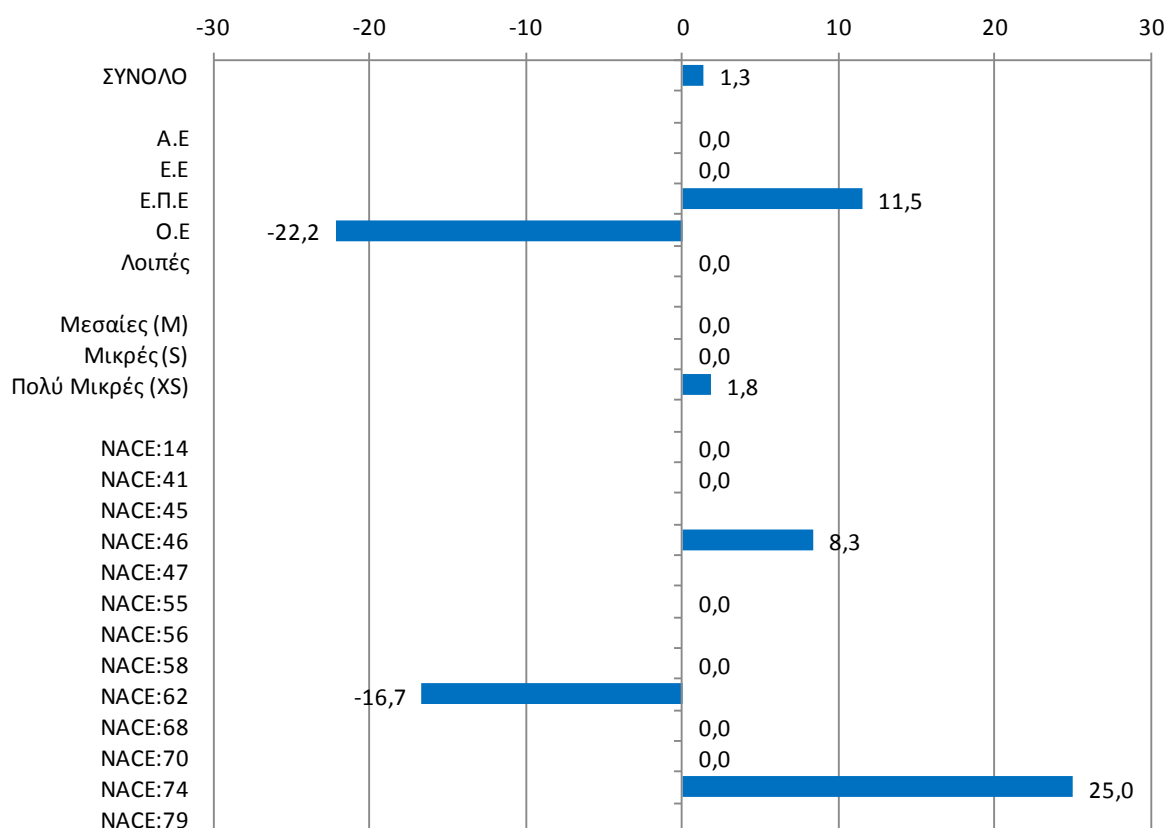

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Αναφορικά με τις αντίστοιχες **προσδοκίες** των επιχειρήσεων (με εξαγωγική δραστηριότητα) σχετικά με την τιμολογιακή πολιτική που θα ακολουθήσουν κατά το επόμενο εξάμηνο, η ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας των τιμών» ενισχύεται ακόμα περισσότερο συγκεντρώνοντας το 88% των σχετικών απαντήσεων. Οι υπόλοιπες αποκρίσεις εξακολουθούν να επιμερίζονται σχεδόν ισότιμα μεταξύ της «αύξησης» και της «μείωσης» των τιμών χρέωσης, με αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να διαμορφώνεται κοντά στο μηδέν (+1,3).

Και σε αυτή την περίπτωση αποτυπώνεται γλαφυρά η εξομάλυνση των σχετικών ισορροπιών και η διαμόρφωση τους σε πιο ήπια επίπεδα και στις υπό εξέταση κατηγορίες (κλάδος, νομική μορφή και μέγεθος), με την πλειοψηφία των επιμέρους κατηγοριών να διαμορφώνει ισοσκελισμένο ισοζύγιο απαντήσεων.

Διάγραμμα 2-27: Τιμές χρέωσης σε πελάτες του εξωτερικού το 1ο εξάμηνο του 2015

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

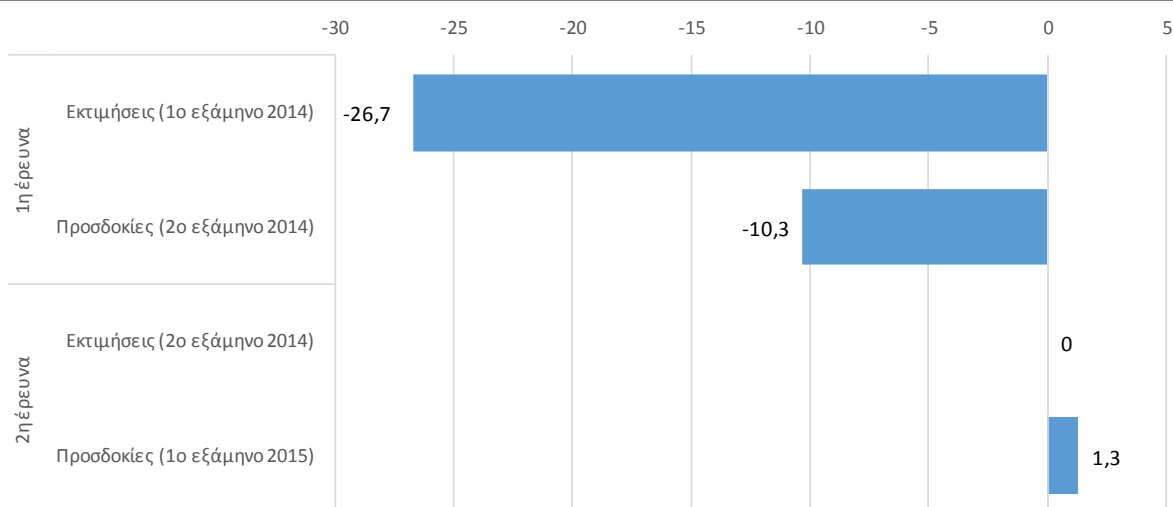
Επιχειρώντας μια συνολική σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών (1^{ης} και 2^{ης}) σχετικά με την εξέλιξη των τιμών χρέωσης στους πελάτες από το εξωτερικό, και σε αυτή την περίπτωση προκύπτει **περαιτέρω ενίσχυση της πολιτικής διατήρησης των τιμών χρέωσης σε σταθερά επίπεδα**, γεγονός που αποτυπώνεται γλαφυρά στη συνεχή εξομάλυνση των σχετικών τιμών ισορροπίας.

Ειδικότερα, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις**, παρατηρείται (μεταξύ των 2 ερευνών) σημαντική μετακίνηση των επιχειρήσεων από την πολιτική της «μείωσης» στην πολιτική της «στασιμότητας» των τιμών χρέωσης κατά το τρέχον εξάμηνο διεξαγωγής έκαστης έρευνας. Ως αποτέλεσμα, ενισχύεται το ποσοστό των επιχειρήσεων που υιοθετεί σταθερή τιμολογιακή πολιτική (από 67% σε 84,2%), με συνέπεια τον ισοσκελισμό του σχετικού ισοζύγιο απαντήσεων (από τα αρνητικά επίπεδα του -26,7 της 1^{ης} έρευνας).

Ενισχυμένες εξακολουθούν να καταγράφονται οι **προσδοκίες** για στασιμότητα των τιμών χρέωσης στο άμεσο μέλλον, με το σχετικό ποσοστό των ουδέτερων αποκρίσεων να διαμορφώνεται σε 88% (από 90% στην 1^η έρευνα) και το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να εξομαλύνεται ακόμα περισσότερο (από -10,3 σε +1,3).

Διάγραμμα 2-28: Σύγκριση αποτελεσμάτων αναφορικά με την εξέλιξη των τιμών χρέωσης στους πελάτες του εξωτερικού

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

2.2.7 Είσπραξη Απαιτήσεων – Εξόφληση Υποχρεώσεων

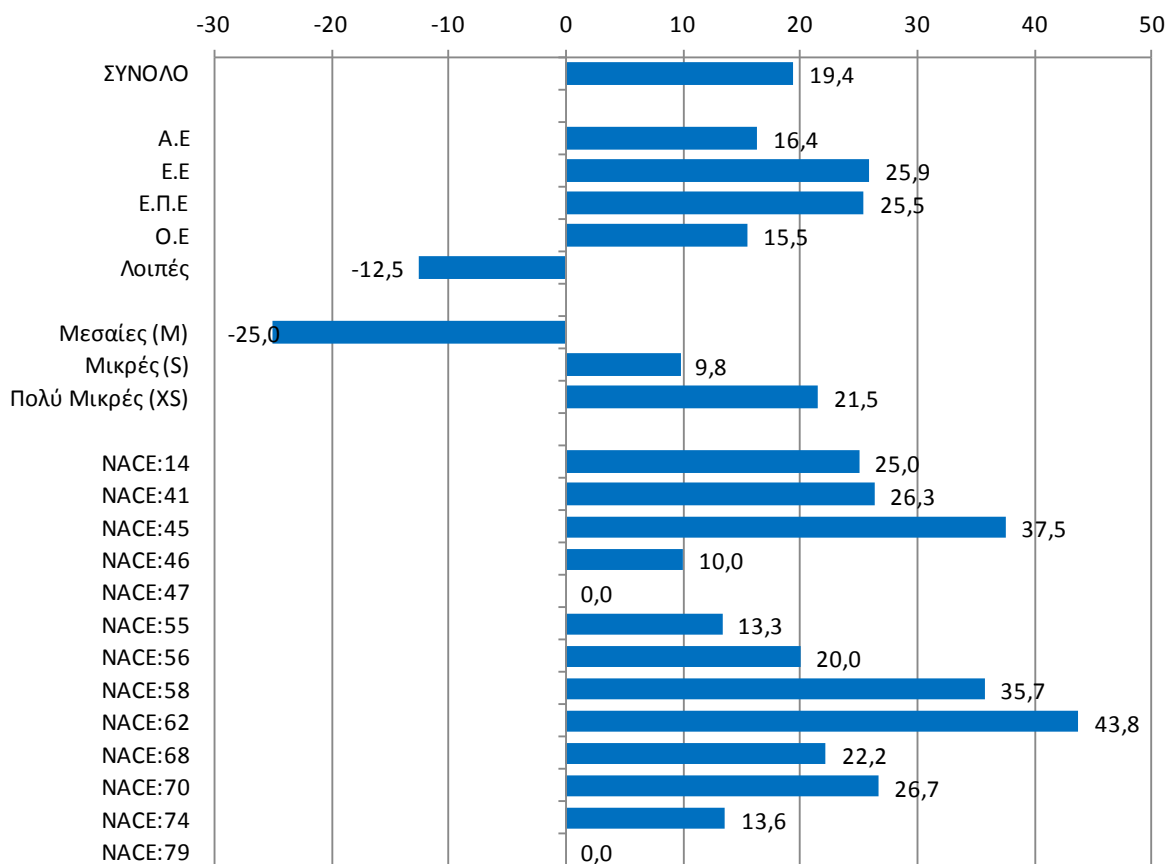
Η εξέλιξη του απαιτούμενου χρονικού διαστήματος για την είσπραξη των απαιτήσεων εκ μέρους των επιχειρήσεων, δείχνει σε γενικές γραμμές να προσαρμόζεται με την αντίστοιχη εξέλιξη του χρονικού διαστήματος που μεσολαβεί για την εξόφληση των υποχρεώσεων τους. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, η ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας του απαιτούμενου αριθμού ημερών» συγκεντρώνει την πλειοψηφία των απαντήσεων καθόλη την εξεταζόμενη περίοδο, επιβεβαιώνοντας τις σχετικές προβλέψεις της προηγούμενης έρευνας.

Χρονικό Διάστημα Είσπραξης Απαιτήσεων

Εξειδικεύοντας, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (62,4%) εκτιμά ότι ο απαιτούμενος αριθμός ημερών για την είσπραξη των απαιτήσεων δεν σημείωσε ουσιαστική μεταβολή κατά τη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου του τρέχοντος έτους. Ωστόσο, το γεγονός ότι η «αύξηση του απαιτούμενου χρονικού διαστήματος» αποτέλεσε τη δεύτερη δημοφιλή απάντηση (με 28,5%) έχει ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να διαμορφωθεί για το τρέχον εξάμηνο σε θετικά επίπεδα (+19,4).

Εστιάζοντας την ανάλυση σε επίπεδο κλάδου, δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις, με το σύνολο των σχετικών ισοζυγίων να διαμορφώνονται σε θετικά επίπεδα. Σε επίπεδο νομικής μορφής, σημαντική διαφοροποίηση αποτυπώνεται στην κατηγορία των λοιπών νομικών μορφών οι οποίες εμφανίζουν αρνητικό ισοζύγιο απαντήσεων (-12,5), ενώ σε επίπεδο μεγέθους ιδιαίτερα αρνητικό ισοζύγιο απαντήσεων εμφανίζει η κατηγορία των μεσαίων επιχειρήσεων (-25,0).

Διάγραμμα 2-29: Χρονικό διάστημα που μεσολαβεί για την είσπραξη των απαιτήσεων το 2^ο εξάμηνο του 2014

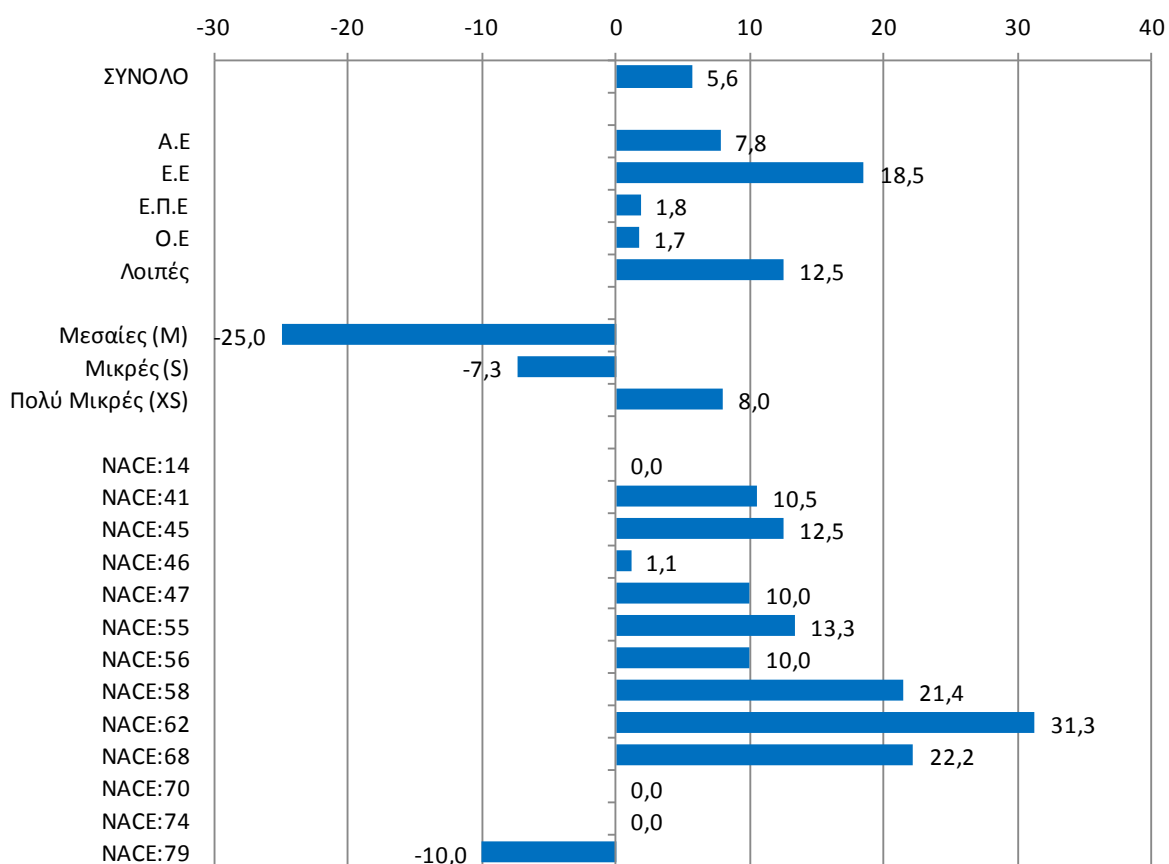

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Αναφορικά με τις προσδοκίες των επιχειρήσεων σχετικά με το απαιτούμενο χρονικό διάστημα είσπραξης των απαιτήσεων κατά το 1^ο εξάμηνο του 2015, η ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας» ενισχύεται ακόμα περισσότερο συγκεντρώνοντας το 81,2% των σχετικών απαντήσεων. Η επιλογή της «αύξησης του απαιτούμενου αριθμού ημερών» εξακολουθεί να αποτελεί τη δεύτερη πιο δημοφιλή απάντηση (12,2%) σημειώνοντας ωστόσο αισθητή υποχώρηση. Ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων υποχώρησε αισθητά, ωστόσο εξακολουθεί να διαμορφώνεται σε θετικά επίπεδα (+5,6).

Η εν λόγω τάση καταγράφεται σε γενικές γραμμές και στις επιμέρους κατηγορίες επιχειρήσεων, με την πλειοψηφία των σχετικών ισορροπιών να διαμορφώνεται σε θετικά επίπεδα. Σε επίπεδο κλάδων, θετικότερες διαμορφώνονται οι ισορροπίες στις Δραστηριότητες Προγραμματισμού Η/Υ (+31,3), ενώ ανά νομική μορφή μόνο η κατηγορία των Ε.Ε. σημειώνει το πλέον θετικό ισοζύγιο απαντήσεων (+18,5). Σε επίπεδο μεγέθους, χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι όσο μετακινούμαστε προς τις μεγαλύτερες κατηγορίες επιχειρήσεων, τόσο πιο αρνητικές διαμορφώνονται οι αντίστοιχες ισορροπίες απαντήσεων.

Διάγραμμα 2-30: Χρονικό διάστημα που μεσολαβεί για την είσπραξη των απαιτήσεων το 1^ο εξάμηνο του 2015

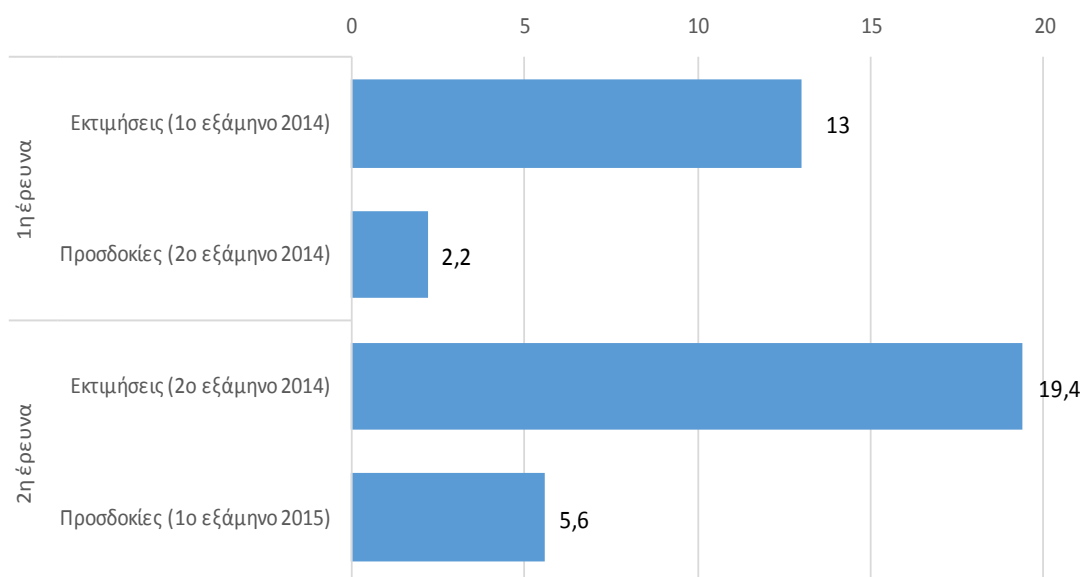
Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Επιχειρώντας μια συνολική σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών (1^{ης} και 2^{ης}), δεν προκύπτουν σημαντικές μεταβολές **αναφορικά με το απαιτούμενο χρονικό διάστημα είσπραξης των απαιτήσεων**.

Ειδικότερα, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις**, παρατηρείται (μεταξύ των 2 ερευνών) μικρή ενίσχυση της ουδέτερης επιλογής της «στασιμότητας» έναντι της επιλογής της «μείωσης» του απαιτούμενου χρονικού διαστήματος είσπραξης των απαιτήσεων, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί την πλέον δημοφιλή απόκριση (από 58% σε 62,4%). Ως αποτέλεσμα, το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων εξακολουθεί να διαμορφώνεται σε θετικά επίπεδα, σημειώνοντας παράλληλα μικρή ενίσχυση (από +13 σε +19,4).

Ανάλογα διαμορφώνονται και οι **προσδοκίες** για στασιμότητα των απαιτούμενων ημερών είσπραξης των απαιτήσεων στο άμεσο μέλλον, με το σχετικό ποσοστό των ουδέτερων αποκρίσεων να διαμορφώνεται σε ακόμα πιο υψηλά επίπεδα συγκριτικά με την 1^η έρευνα (από 77% σε 81,2%) και το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να σημειώνει μικρή άνοδο (από +2,2 σε +5,6).

Διάγραμμα 2-31: Σύγκριση αποτελεσμάτων αναφορικά με την εξέλιξη του χρόνου είσπραξης των απαιτήσεων

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

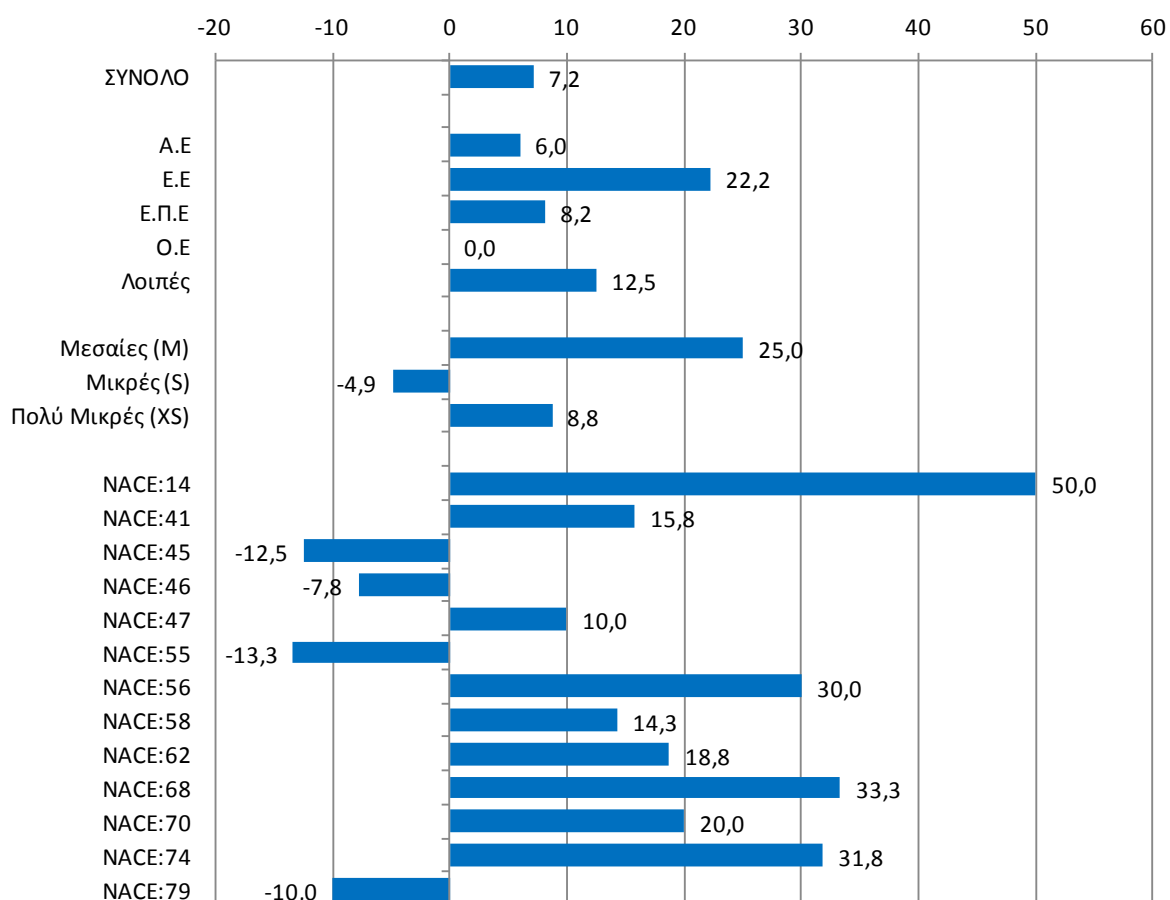
Χρονικό Διάστημα Εξόφλησης Υποχρεώσεων

Οι αποκρίσεις των επιχειρήσεων σχετικά με τις συνθήκες είσπραξης των απαιτήσεων συσχετίζονται άμεσα με τις αντίστοιχες αποκρίσεις για τις συνθήκες εξόφλησης των υποχρεώσεων. Ως αποτέλεσμα, η ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας» του απαιτούμενου αριθμού ημερών για την εξόφληση των υποχρεώσεων αποτελεί και σε αυτή την περίπτωση την δημοφιλέστερη απάντηση και στις δύο περιόδους αναφοράς, ενώ αντίστοιχα το θετικό ισοζύγιο απαντήσεων που διαμορφώνεται κατά την ανάλυση του τρέχοντος εξαμήνου περιορίζεται σημαντικά κατά το επόμενο εξάμηνο, λαμβάνοντας πλέον αρνητική τιμή.

Εξειδικεύοντας, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (69%) εκτιμά ότι ο απαιτούμενος αριθμός ημερών για την εξόφληση των υποχρεώσεων της επιχείρησης δεν σημείωσε ουσιαστική μεταβολή κατά τη διάρκεια του τρέχοντος εξαμήνου. Ωστόσο, το γεγονός ότι η αύξηση του απαιτούμενου χρονικού διαστήματος αποτέλεσε τη δεύτερη δημοφιλή απάντηση (με 19,1%) έχει ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων για το τρέχον εξάμηνο να διαμορφωθεί σε θετικά επίπεδα (+7,2).

Αντίστοιχη σε γενικές γραμμές είναι η εικόνα που διαμορφώνεται στις επιμέρους κατηγορίες επιχειρήσεων (κλάδος, νομική μορφή και μέγεθος), με τα σχετικά ισοζύγια απαντήσεων να διαμορφώνονται σε θετικά επίπεδα, εμφανίζοντας υψηλή συσχέτιση με τα αντίστοιχα ισοζύγια του διαγράμματος 2.29 (χρονικό διάστημα που μεσολαβεί για την είσπραξη των απαιτήσεων κατά το τρέχον εξάμηνο).

Διάγραμμα 2-32: Εκτιμήσεις χρονικού διαστήματος εξόφλησης υποχρεώσεων για το 2^ο εξάμηνο του 2014

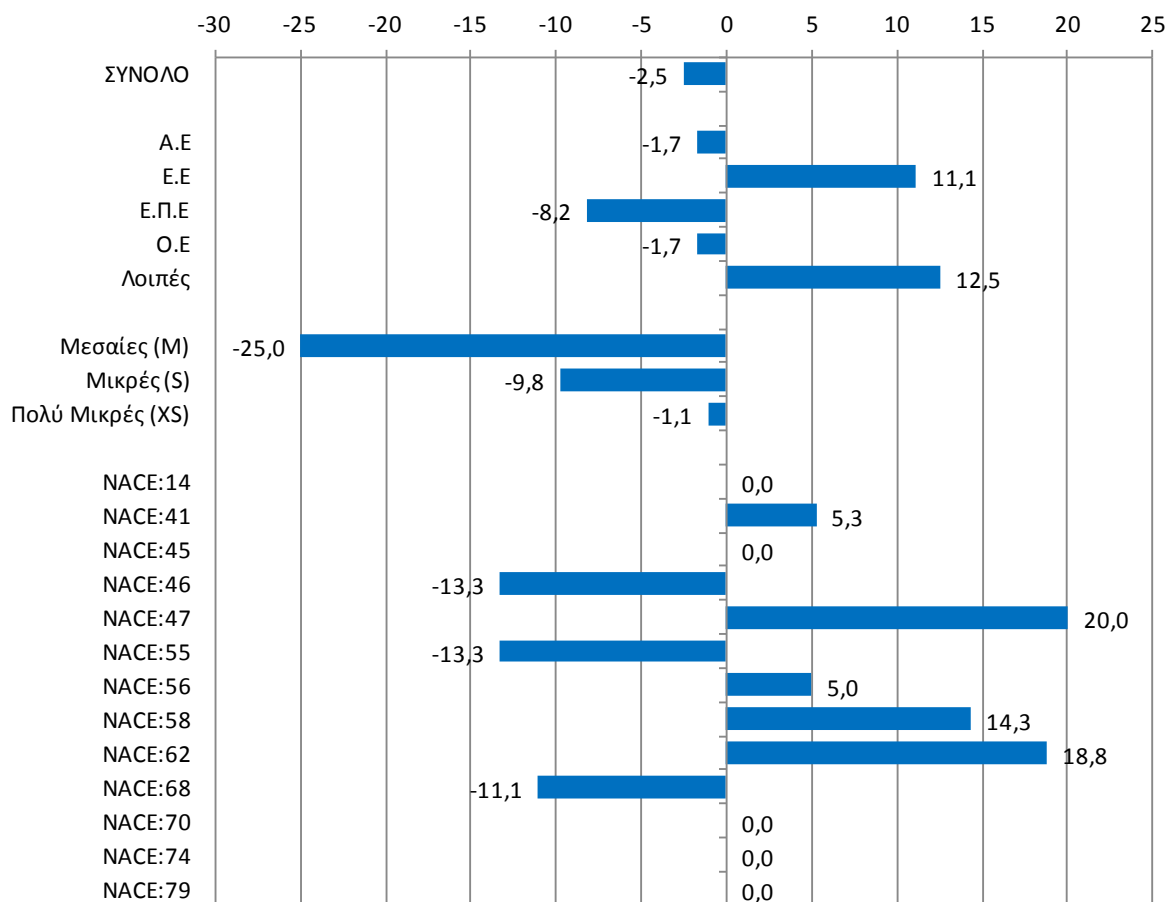

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Υψηλή είναι σε γενικές γραμμές και η συσχέτιση μεταξύ των ισορροπιών που διαμορφώνονται αναφορικά με το χρονικό διάστημα είσπραξης απαιτήσεων και εξόφλησης υποχρεώσεων, για το επόμενο εξάμηνο. Εξειδικεύοντας, και σε αυτή την περίπτωση η ουδέτερη επιλογή της «στασιμότητας των απαιτούμενων ημερών» ενισχύεται ακόμα περισσότερο συγκεντρώνοντας το 83,1% περίπου των σχετικών απαντήσεων. Ωστόσο, δεύτερη πιο δημοφιλή απάντηση αποτελεί πλέον η επιλογή της «μείωσης του απαιτούμενου αριθμού ημερών», συγκεντρώνοντας το 9,7% των αποκρίσεων. Ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων διαμορφώνεται πλέον σε αρνητικά επίπεδα (-2,5).

Αντίστοιχη σε γενικές γραμμές είναι και η εικόνα που διαμορφώνεται στις επιμέρους κατηγορίες επιχειρήσεων (κλάδος, νομική μορφή και μέγεθος), με τα μισά ισοζύγια απαντήσεων να διαμορφώνονται πλέον σε αρνητικά επίπεδα.

Διάγραμμα 2-33: Προσδοκίες χρονικού διαστήματος εξόφλησης υποχρεώσεων για το 1^ο εξάμηνο του 2015

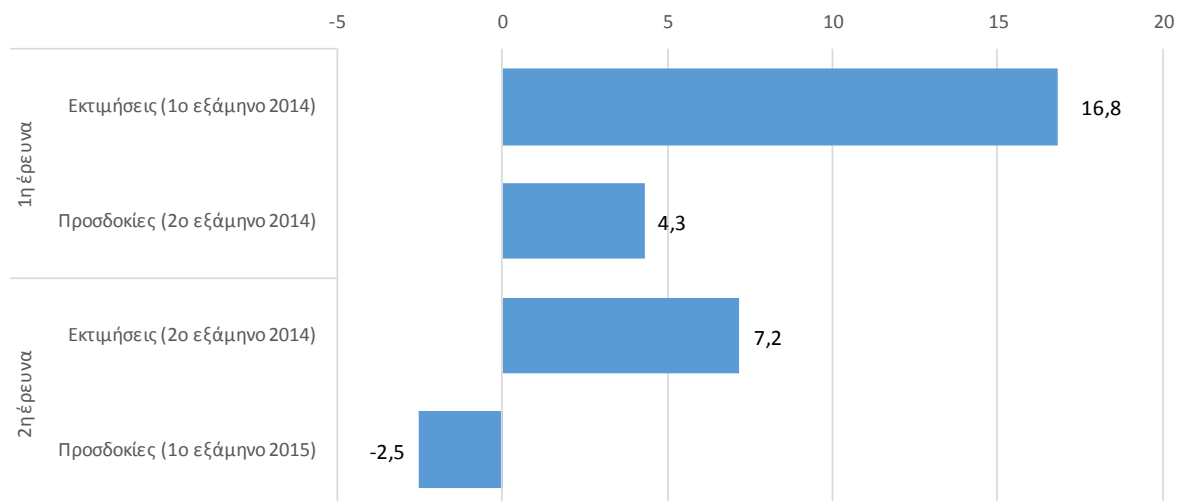
Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Επιχειρώντας μια συνολική σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών (1^{ης} και 2^{ης}), και σε αυτή την περίπτωση δεν προκύπτουν σημαντικές μεταβολές **αναφορικά με το απαιτούμενο χρονικό διάστημα εξόφλησης των υποχρεώσεων.**

Ειδικότερα, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις**, παρατηρείται (μεταξύ των 2 ερευνών) μικρή ενίσχυση της ουδέτερης επιλογής της «στασιμότητας» έναντι της επιλογής της «αύξησης» του απαιτούμενου χρονικού διαστήματος εξόφλησης των υποχρεώσεων, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί την πλέον δημοφιλή απόκριση (από 62% σε 69,0%). Ως αποτέλεσμα, το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων εξακολουθεί να διαμορφώνεται σε θετικά επίπεδα, σημειώνοντας ωστόσο μικρή αποκλιμάκωση (από +16,8 σε +7,2).

Ανάλογα διαμορφώνονται και οι **προσδοκίες** για στασιμότητα των απαιτούμενων ημερών εξόφλησης των υποχρεώσεων στο άμεσο μέλλον, με το σχετικό ποσοστό των ουδέτερων αποκρίσεων να διαμορφώνεται σε ακόμα πιο υψηλά επίπεδα συγκριτικά με την 1^η έρευνα (από 80% σε 83,1%) και το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων να εξακολουθεί να διαμορφώνει χαμηλή τιμή (από +4,3 σε -2,5).

Διάγραμμα 2-34: Σύγκριση αποτελεσμάτων αναφορικά με την εξέλιξη του χρόνου εξόφλησης των υποχρεώσεων

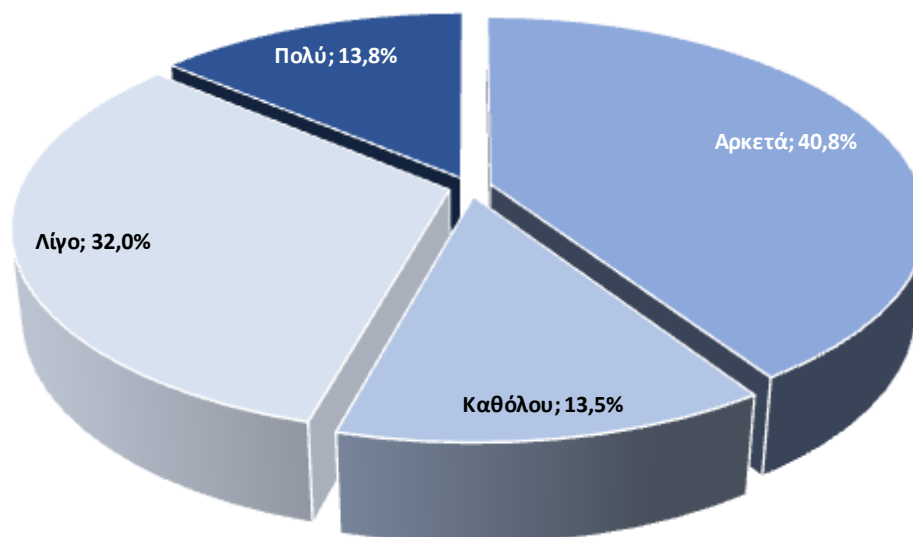
Πηγή: Έρευνα Πεδίου

2.3 Επιχειρηματικό κλίμα

Όπως και στην προηγούμενη έρευνα, επιχειρείται ο **προσδιορισμός του ευρύτερου επιχειρηματικού κλίματος** μέσω της αποτύπωσης του αισθήματος αισιοδοξίας των συμμετεχόντων σχετικά με την πορεία της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, των στόχων που έχουν θέσει για το άμεσο μέλλον, καθώς και των επιχειρηματικών αποφάσεων που έχουν ήδη λάβει για την επίτευξη αυτών των στόχων.

Η διερεύνηση του ευρύτερου επιχειρηματικού κλίματος και η αποτύπωση της στάσης εκ μέρους των επιχειρήσεων του δείγματος, βασίζεται στη χρήση αθροιστικής κλίμακας βαθμολόγησης τεσσάρων βαθμίδων (1: καθόλου αισιόδοξος, 4: πολύ αισιόδοξος), με τη μεθοδολογία να συνδέει τις ποιοτικές κατηγορίες απαντήσεων με αριθμητικές τιμές. Στο πλαίσιο αυτό, η ποσοτικοποίηση των απαντήσεων αναδεικνύει (όπως και στην πρώτη έρευνα) τη διαμόρφωση ελαφρώς αισιόδοξου επιχειρηματικού κλίματος για το βραχυπρόθεσμο μέλλον.

Διάγραμμα 2-35: Κατανομή απαντήσεων ανά βαθμίδα

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

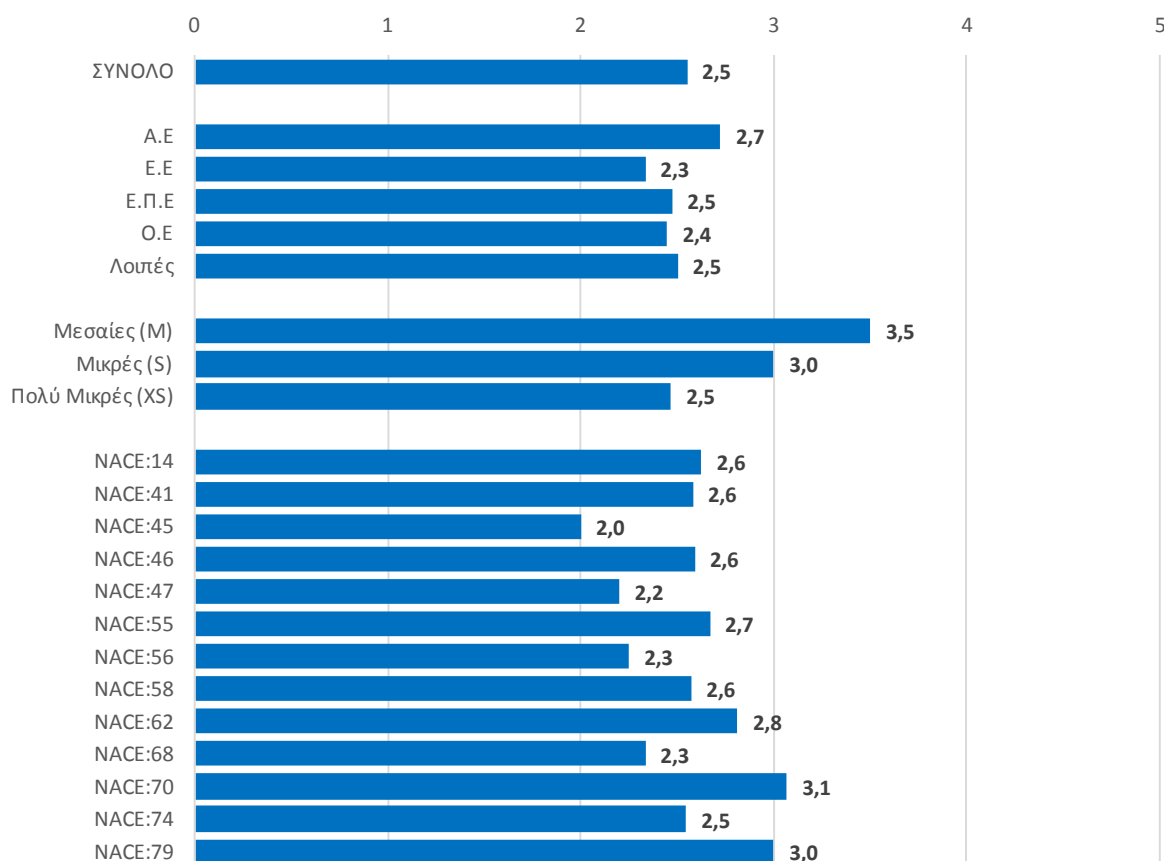
Εξειδικεύοντας, βάσει της κατανομής των απαντήσεων, το 27% περίπου των συμμετεχόντων στην έρευνα επιμερίζεται σχεδόν ισότιμα μεταξύ των δύο «ακραίων» επιλογών («πολύ» και «καθόλου» ικανοποιημένος). Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (73% περίπου) εκφράζει μέτριο βαθμό ικανοποίησης, με τη σχετική πλειοψηφία (40,8%) να δηλώνει αρκετά ικανοποιημένο από το ευρύτερο επιχειρηματικό κλίμα.

Επιχειρώντας ένα δεύτερο επίπεδο ανάλυσης, προκύπτει ότι το εδραιώνεται το αίσθημα αισιοδοξίας των συμμετεχόντων σχετικά με το μέλλον της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, καθώς εξακολουθεί να **διαμορφώνεται σε σχετικά ικανοποιητικά επίπεδα** (2,6 από 2,4 στην προηγούμενη έρευνα).

Σε επίπεδο κλάδου, πιο έντονο καταγράφεται το αίσθημα αισιοδοξίας στις Δραστηριότητες κεντρικών γραφείων (NACE 70) και στα Ταξιδιωτικά Πρακτορεία (NACE 79), ενώ σε επίπεδο μεγέθους οι μεσαίες επιχειρήσεις αναδεικνύουν ένα αισθητά πιο ισχυρό αίσθημα αισιοδοξίας σε σχέση με το γενικό σύνολο. Σε επίπεδο νομικής μορφής δεν εμφανίζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις, με το σύνολο των σχετικών κατηγοριών να διαμορφώνουν αίσθημα αισιοδοξίας ανάλογο με το γενικό σύνολο.

Διάγραμμα 2-36: Βαθμός αισιοδοξίας για το μέλλον της επιχείρησης (κλίμακα* 1-4)

* 1: καθόλου αισιόδοξος, 4: πολύ αισιόδοξος

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Αναφορικά με την καταγραφή της σφυγμομέτρησης των στόχων για τους επόμενους 6 μήνες, παρατηρείται **σημαντική μεταστροφή** των αποκρίσεων συγκριτικά με την προηγούμενη έρευνα, με την **επίτευξη ανάπτυξης να αποτελεί πλέον τον κυριότερο στόχο** των συμμετεχόντων (46,1% έναντι 31,8% στην προηγούμενη έρευνα). Η επίτευξη επιβίωσης υποχωρεί πλέον στη δεύτερη θέση (με ποσοστό 31,6% έναντι 41,1% στην προηγούμενη έρευνα), ενώ η διατήρηση της σταθερότητας με ποσοστό 22,2% εξακολουθεί να καταγράφεται ως ο τρίτος σημαντικότερος στόχος των επιχειρήσεων.

Σε επίπεδο νομικής μορφής, το 56% των ΑΕ επιδιώκει αναπτυξιακή πορεία κατά το επόμενο εξάμηνο, ενώ για τις Ο.Ε. η επίτευξη του στόχου της επιβίωσης κυμαίνεται στο υψηλό ποσοστό του 37,9%.

Σε επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας, η επίτευξη ανάπτυξης αποτελεί κυρίαρχο στόχο για την πλειοψηφία (>50%) των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του Προγραμματισμού

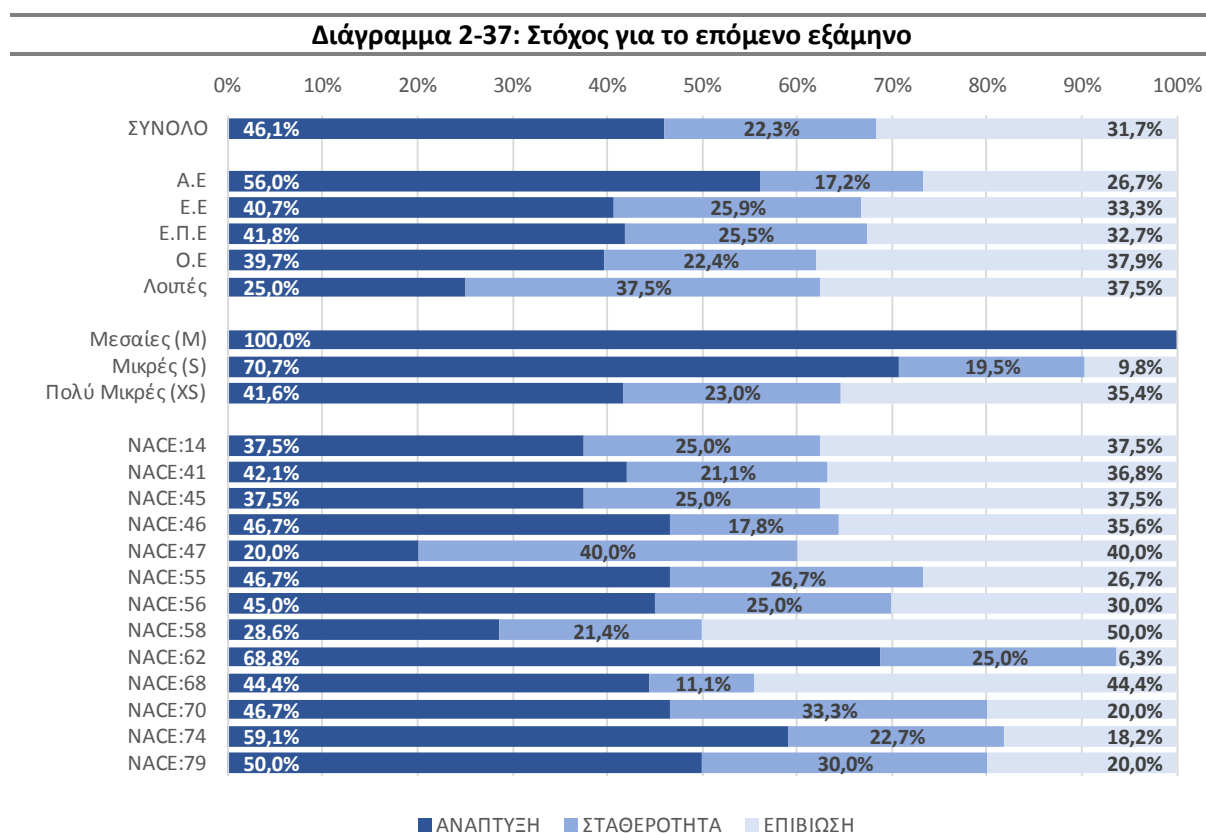
Έργο: Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας

Παραδοτέο Β.5.9: 2^η Έρευνα Παρακολούθησης της Συγκυρίας και του Επιχειρηματικού Κλίματος

Ανάδοχος: Κοινοπραξία για το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων

Η/Υ (NACE 62) και των Ταξιδιωτικών Πρακτορειών (NACE 79). Αντίθετα, πιο συντηρητικές εμφανίζονται οι επιχειρήσεις στον κλάδο του Λιανικού Εμπορίου (NACE 47), με την συντριπτική πλειοψηφία (80%) να επιμερίζεται ισότιμα μεταξύ του στόχου της σταθερότητας και της επιβίωσης.

Σε επίπεδο μεγέθους, όσο μετακινούμαστε προς τις μικρότερες κατηγορίες επιχειρήσεων, τόσο λιγότερο δημοφιλής εμφανίζεται ο στόχος της ανάπτυξης.

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

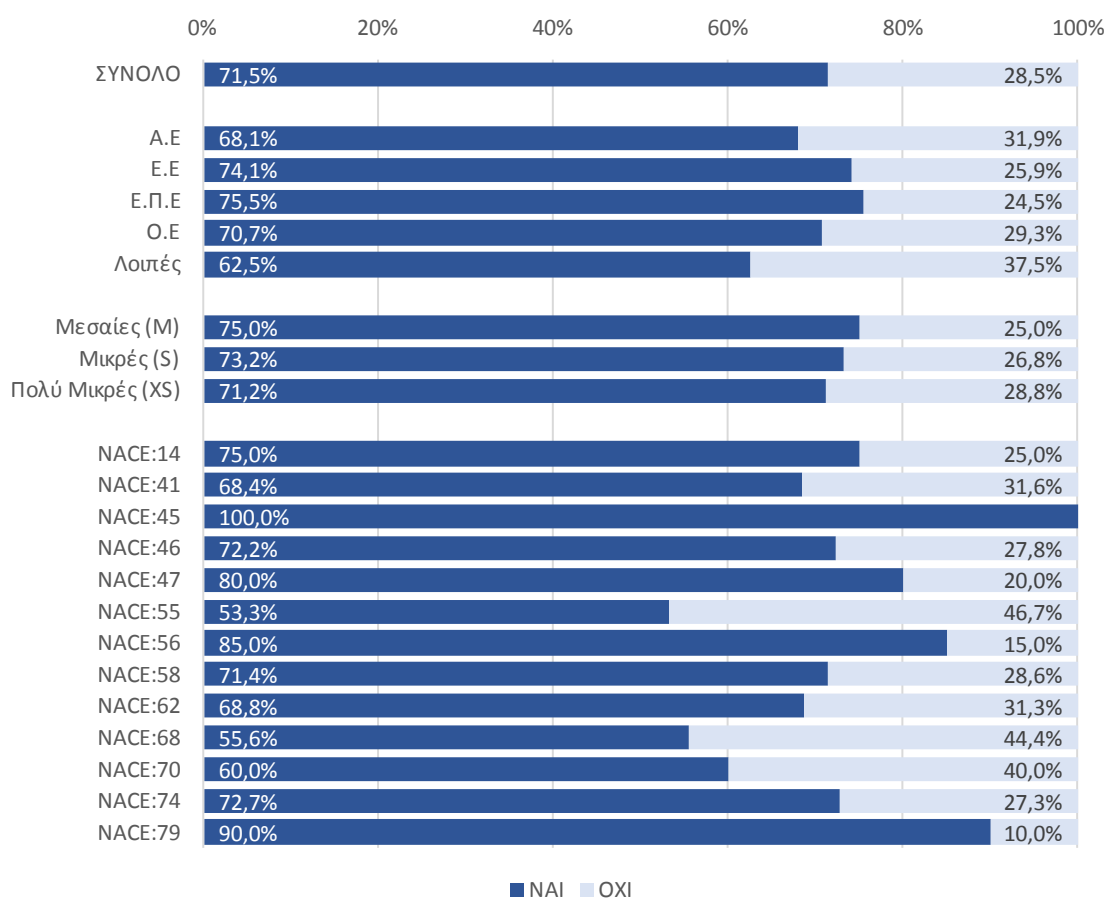
Εξαιτίας της έντονης δυναμικής της παρούσας αρνητικής οικονομικής συγκυρίας καθώς και του έντονα ευμετάβλητου οικονομικού κλίματος, η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων του δείγματος (71,5%) δήλωσε ότι έχει ήδη προβεί σε οργανωτικές και λειτουργικές αλλαγές, τη στιγμή που το 28,5% διατήρησε ανελαστική στάση. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι σε αντίστοιχα υψηλά επίπεδα (75,2%) εμφανίζονται τα ποσοστά θετικής απόκρισης στην ενσωμάτωση αλλαγών εκ μέρους των επιχειρήσεων και στην προηγούμενη έρευνα.

Εξειδικεύοντας την ανάλυση των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας, οι κλάδοι του εμπορίου (NACE 45 και 47), της εστίασης (NACE 56) και των ταξιδιωτικών πρακτορειών (NACE 79) κατέχουν τα υψηλότερα ποσοστά θετικής απόκρισης στην ενσωμάτωση αλλαγών (>80%), ενώ σε επίπεδο μεγέθους και νομικής μορφής δεν καταγράφονται σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών.

Έργο: Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας

Παραδοτέο Β.5.9: 2^η Έρευνα Παρακολούθησης της Συγκυρίας και του Επιχειρηματικού Κλίματος

Ανάδοχος: Κοινοπραξία για το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων

Διάγραμμα 2-38: Υιοθέτηση αλλαγών στην οργάνωση και λειτουργία της επιχείρησης

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Η πλειοψηφία (35,1%) των οργανωτικών αλλαγών των επιχειρήσεων αφορά τον **περιορισμό των λειτουργικών τους δαπανών**, σημειώνοντας άνοδο τεσσάρων (4) θέσεων συγκριτικά με την προηγούμενη έρευνα.

Επίσης, επιβεβαιώνοντας τα αποτελέσματα της προηγούμενης έρευνας, η **μείωση των τιμών σε προσφερόμενα προϊόντα και υπηρεσίες** αποτελεί βασική επιλογή των επιχειρήσεων, συγκεντρώνοντας το 32% των αποκρίσεων. Η υιοθέτηση «ελαστικής» τιμολογιακής πολιτικής ως εργαλείο λειτουργικής αλλαγής των επιχειρήσεων, επιβεβαιώνεται λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας σχετικά με την εξέλιξη των τιμών χρέωσης των επιχειρήσεων κατά το τρέχον εξάμηνο (Διάγραμμα 2.23).

Παράλληλα, ιδιαίτερα δημοφιλή πρακτική αποτελεί (όπως και στην 1^η έρευνα) ο **περιορισμός του μισθολογικού κόστους των επιχειρήσεων**, καθώς η μείωση των θέσεων απασχόλησης, των μισθών και η ελαστικοποίηση του ωραρίου εργασίας καλύπτουν αθροιστικά το 60% των οργανωτικών αλλαγών των επιχειρήσεων.

Στην έκτη θέση κατατάσσεται ο περιορισμός των δραστηριοτήτων της επιχείρησης (9,2%), ενώ στις υπόλοιπες κατηγορίες με ποσοστά κάτω του 8% περιλαμβάνεται η αναδιοργάνωση (7,5%), η αύξηση του χρονικού διαστήματος εξόφλησης των υποχρεώσεων (7,0%), η επέκταση / διαφοροποίηση της

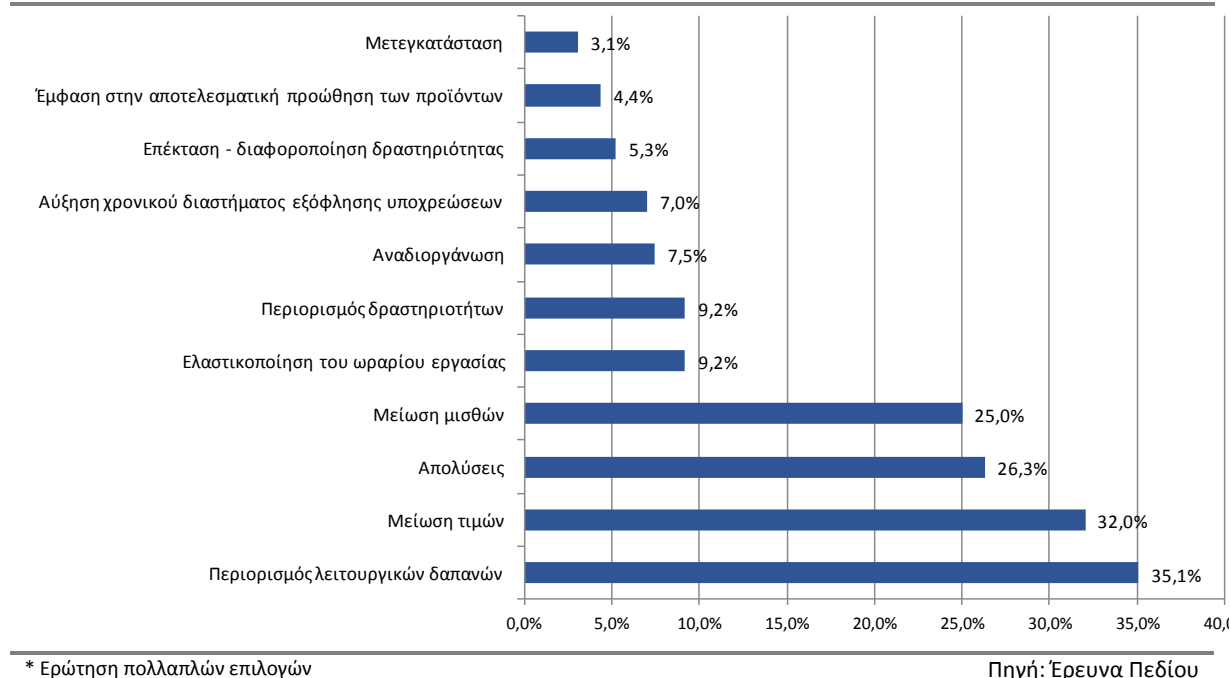
Έργο: Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας

Παραδοτέο Β.5.9: 2^η Έρευνα Παρακολούθησης της Συγκυρίας και του Επιχειρηματικού Κλίματος

Ανάδοχος: Κοινοπραξία για το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων

επιχειρηματικής δραστηριότητας (5,3%), και η αλλαγή της στρατηγικής για την πιο αποτελεσματική προώθηση των προϊόντων (4,4%), ενώ το μικρότερο ποσοστό απόκρισης κατέχει η αλλαγή των εγκαταστάσεων της επιχείρησης (3,1%).

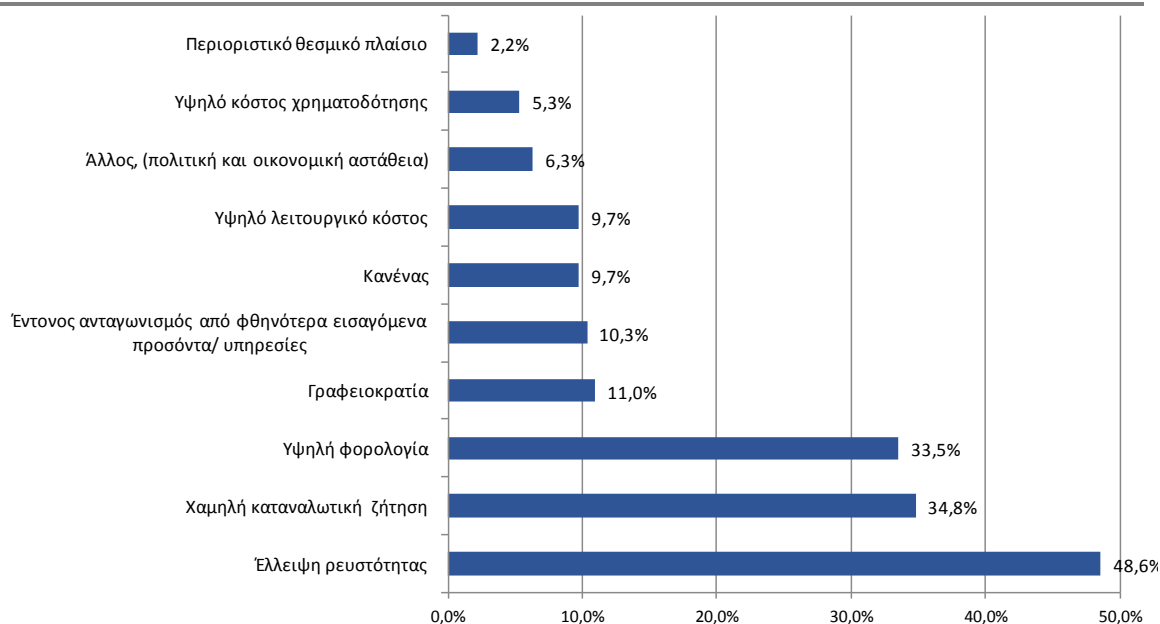
Διάγραμμα 2-39: Οργανωτικές αλλαγές που έχει προβεί η επιχείρηση*

Κυριότερος παράγοντας περιορισμού της τρέχουσας δραστηριότητας των επιχειρήσεων αναδεικνύεται η έλλειψη ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, η οποία επιλέχθηκε από το 48,6% των συμμετεχόντων στην έρευνα. Η συρρίκνωση της εγχώριας κατανάλωσης συγκεντρώνει το 34,8% των απαντήσεων, ενώ οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές επιλέχθηκαν από το 33,5% των συμμετεχόντων στην έρευνα επιχειρήσεων.

Εξετάζοντας τις αποκρίσεις συγκριτικά με την προηγούμενη έρευνα, προκύπτει ότι οι τρεις πιο δημοφιλείς απαντήσεις δεν αλλάζουν, διαφοροποιείται ωστόσο η σχετική σειρά κατάταξης.

Διάγραμμα 2-40: Παράγοντες περιορισμού της τρέχουσας δραστηριότητας των επιχειρήσεων*

* Ερώτηση πολλαπλών επιλογών

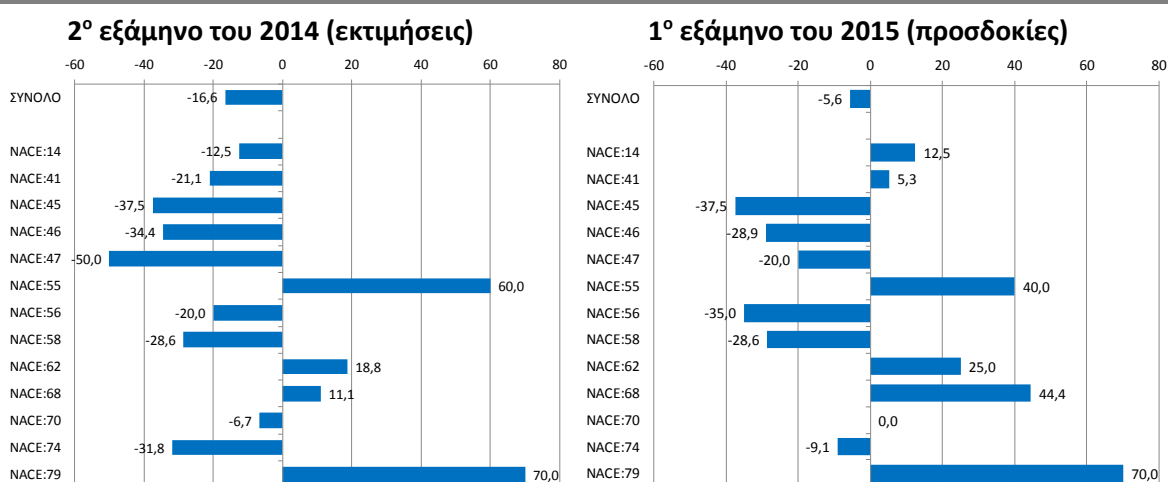
Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας οι επιχειρήσεις κλήθηκαν, μεταξύ άλλων, να αποτυπώσουν τις εκτιμήσεις τους σχετικά με την πορεία του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιούνται. Βάσει της επεξεργασίας των στοιχείων και του συνδυασμού των αποτελεσμάτων από τις αποκρίσεις σε προηγούμενες ερωτήσεις, προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες είναι λιγότερο αισιόδοξοι για τις επιδόσεις του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιούνται σε σχέση με τις επιδόσεις της επιχείρησής τους ως ξεχωριστή οντότητα (γεγονός που αποτέλεσε βασικό εύρημα και στην προηγούμενη έρευνα).

Εξειδικεύοντας, **μετριοπαθής προς δυσμενής διαμορφώνεται η άποψη των επιχειρήσεων για τη γενική πορεία του κλάδου** (τόσο για το τρέχον όσο και για το επόμενο εξάμηνο), με τη συντριπτική πλειοψηφία (~80%) των συμμετεχόντων στην έρευνα να επιμερίζεται σχεδόν ισότιμα μεταξύ της αρνητικής και της ουδέτερης επιλογής. Ως αποτέλεσμα τα σχετικά ισοζύγια απαντήσεων διαμορφώνονται σε αρνητικά επίπεδα, σημειώνοντας μικρή αποκλιμάκωση (από -16,6 το τρέχον εξάμηνο σε -5,6 το επόμενο).

Αξίζει να σημειωθεί ότι και στις δύο περιπτώσεις η θετική επιλογή της «ανοδικής πορείας» αποτελεί τη λιγότερο δημοφιλή απάντηση τόσο για το τρέχον όσο και για το επόμενο εξάμηνο (21,6% και 23,2% αντίστοιχα). Η αρνητική αυτή εικόνα αποτυπώνεται και στην ανάλυση των επιμέρους κατηγοριών, με τα σχετικά ισοζύγια απαντήσεων να διαμορφώνονται σε γενικές γραμμές σε αρνητικά επίπεδα.

Διάγραμμα 2-41: Γενική Πορεία κλάδου (εκτιμήσεις και προσδοκίες)

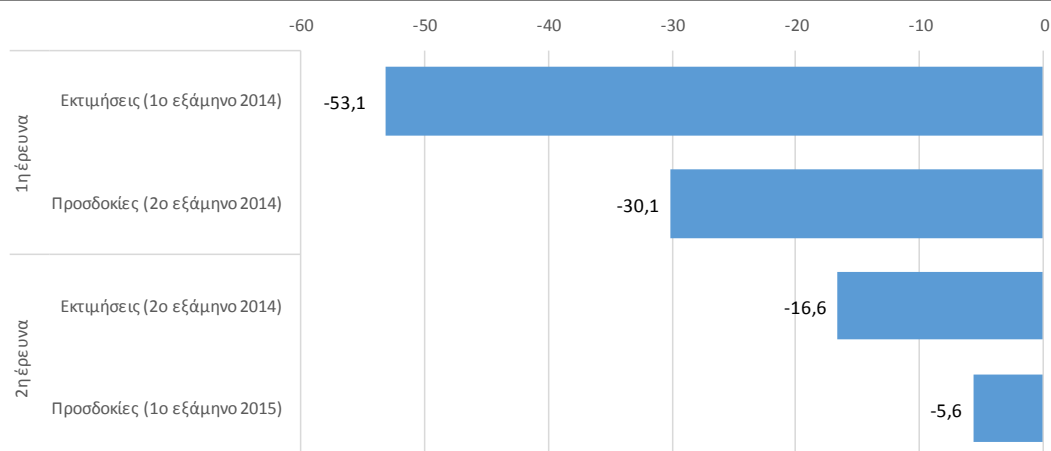
Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Επιχειρώντας ωστόσο μια συνολική σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών (1^η και 2^η), προκύπτει **αισθητή μείωση των αρνητικών εκτιμήσεων και προσδοκιών αναφορικά με την γενική πορεία του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις.**

Ειδικότερα, αναφορικά με τις **εκτιμήσεις**, υποχώρηση σημειώνει (μεταξύ των 2 ερευνών) το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκτιμά επιδείνωση της γενικής πορείας του κλάδου κατά το τρέχον εξάμηνο διεξαγωγής έκαστης έρευνας (από 64,6% σε 38,2%), με παράλληλη ενίσχυση του ποσοστού των επιχειρήσεων που εκτιμά βελτίωση (από 11,6% σε 21,6%). Ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων από τα ιδιαίτερα αρνητικά επίπεδα του -53,1 διαμορφώνεται πλέον σε -16,6.

Αντίστοιχη αποκλιμάκωση εμφανίζουν και οι σχετικές **προσδοκίες** των επιχειρήσεων, με το σχετικό ποσοστό των αρνητικών αποκρίσεων να μην σημειώνει ουσιαστική μεταβολή (από 46,9% σε 48%) και την θετική επιλογή της «ανοδικής πορείας» να ενισχύεται ακόμα περισσότερο (από 16,8% σε 23,2%). Ως αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο απαντήσεων από τα ιδιαίτερα αρνητικά επίπεδα του -30,1 διαμορφώνεται πλέον σε -5,6..

Διάγραμμα 2-42: Σύγκριση αποτελεσμάτων αναφορικά με την γενική πορεία του κλάδου

Πηγή: Έρευνα Πεδίου

Έργο: Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας

Παραδοτέο Β.5.9: 2^η Έρευνα Παρακολούθησης της Συγκυρίας και του Επιχειρηματικού Κλίματος

Ανάδοχος: Κοινοπραξία για το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων

3. ΚΥΡΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Η παρούσα έρευνα παρακολούθησης της συγκυρίας εστιάζει στην ανάλυση και σύγκριση (σε συνέχεια της 1^{ης} περιόδου έρευνας) των εκτιμήσεων και των προσδοκιών των επιχειρήσεων σχετικά με την πορεία της δραστηριότητας τους.

Στο πλαίσιο αυτό, επιβεβαιώνοντας τις προβλέψεις της προηγούμενης έρευνας, η διαφαινόμενη τάση εξομάλυνσης του εγχώριου οικονομικού περιβάλλοντος δείχνει να έχει επηρεάσει ανάλογα τις εκτιμήσεις και προσδοκίες των επιχειρήσεων, με το **αίσθημα περιορισμού των απωλειών και σταδιακής επιστροφής στην «κανονικότητα» να αποτελεί πλέον την κυρίαρχη τάση.**

Εξειδικεύοντας, οι **εκτιμήσεις** των επιχειρήσεων για την μέχρι τώρα πορεία των υπό εξέταση μεγεθών διαμορφώνουν κατά κύριο λόγο μικρά αλλά θετικά ισοζύγια απαντήσεων, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι θετικές αποκρίσεις υπερτερούν των αρνητικών, έστω και με μικρή διαφορά. Η σταδιακή μεταστροφή του επιχειρηματικού κλίματος γίνεται ακόμα περισσότερο εμφανής λαμβάνοντας υπόψη την προηγούμενη έρευνα, με τη σύγκριση των σχετικών αποτελεσμάτων να δείχνει ότι η πλειοψηφία των επιχειρήσεων μετακινείται κατά κύριο λόγο στις ουδέτερες και δευτερευόντως στις θετικές επιλογές.

Ο συσχετισμός αυτός επιβεβαιώνεται και κατά την εξέταση των **προσδοκιών** των επιχειρήσεων για το άμεσο μέλλον, με τα σχετικά ισοζύγια απαντήσεων να διαμορφώνονται και σε αυτή την περίπτωση σε θετικά επίπεδα. Σε σύγκριση ωστόσο με τα αντίστοιχα αποτελέσματα της προηγούμενης έρευνας **δεν προκύπτει δυναμική περεταίρω ενίσχυσης του αισιόδοξου κλίματος**, καθώς η πλειοψηφία των επιχειρήσεων εξακολουθεί να περιορίζεται στις ουδέτερες επιλογές της «σταθερότητας».

Εξειδικεύοντας, οι εκτιμήσεις σχετικά με την πορεία της επιχειρηματικής δραστηριότητας **σε όρους αξίας πωλήσεων** αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα μεταστροφής του κλίματος, με τα σχετικά ισοζύγια απαντήσεων να διαμορφώνονται πλέον σε θετικά επίπεδα (έναντι των αρνητικών ισορροπιών της προηγούμενης έρευνας). Ακόμα πιο αισιόδοξες καταγράφονται οι προσδοκίες των επιχειρήσεων για το άμεσο μέλλον (επόμενο εξάμηνο), με τη σχετική ισορροπία να διαμορφώνεται σε ακόμα πιο θετικά επίπεδα.

Εξίσου αισιόδοξες καταγράφονται οι εκτιμήσεις και προσδοκίες των επιχειρήσεων αναφορικά με την πορεία των **εξαγωγών** τους, με την συντριπτική πλειοψηφία να μην αναμένει συρρίκνωση και τα σχετικά ισοζύγια απαντήσεων να διαμορφώνονται σε θετικά επίπεδα. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της 1^{ης} έρευνας, προκύπτει ενίσχυση της μετριοπαθούς στάσης των επιχειρήσεων, όπως εκφράζεται μέσω της εδραίωσης των ουδέτερων αποκρίσεων.

Ο εξαγωγικός προσανατολισμός των επιχειρήσεων εξακολουθεί να διαφαίνεται ιδιαίτερα περιορισμένος (επιβεβαιώνοντας της προηγούμενη έρευνα), με τις επιχειρήσεις που εμφανίζουν εξαγωγική δραστηριότητα να αποτελούν τη μειοψηφία και τις **εξαγωγικές τους επιδόσεις** να αξιολογούνται ιδιαίτερα φτωχές. Αναφορικά με τα **μέσα διάθεσης** των προϊόντων/υπηρεσιών στις διεθνείς αγορές, ο παράγοντας των διαπροσωπικών επαφών αναδεικνύεται και στην παρούσα έρευνα ως το πλέον δημοφιλές μέσο προσέγγισης πελατών από διεθνείς αγορές, ενώ ιδιαίτερα περιορισμένη εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του διαδικτύου.

Παράλληλα, σταθερές χαρακτηρίζονται οι **συνθήκες ρευστότητας** για την πλειοψηφία των επιχειρήσεων, τόσο για το τρέχον όσο και για το επόμενο εξάμηνο, επιβεβαιώνοντας τις αντίστοιχες προβλέψεις της προηγούμενης έρευνας. Αναφορικά με την εξέλιξη των **θέσεων απασχόλησης** και των **επενδυτικών δαπανών**, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται ιδιαίτερα μετριοπαθής, γεγονός που αποτυπώνεται και στους αντίστοιχους εθνικούς δείκτες συγκυρίας.

Αναφορικά με την **τιμολογιακή πολιτική**, προκύπτει ότι για την πλειοψηφία των επιχειρήσεων οι τιμές χρέωσης παραμένουν σταθερές καθόλη τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου, τόσο για τους εγχώριους πελάτες όσο και για τους πελάτες από το εξωτερικό. Παράλληλα, επιβεβαιώνοντας τις σχετικές προβλέψεις της προηγούμενης έρευνας, προκύπτει μικρή και σταδιακή μετακίνηση των επιχειρήσεων προς την πολιτική της μείωσης των τιμών στην εγχώρια αγορά.

Η εξέλιξη του απαιτούμενου χρονικού διαστήματος για την **είσπραξη των απαιτήσεων** εκ μέρους των επιχειρήσεων, δείχνει σε γενικές γραμμές να προσαρμόζεται με την αντίστοιχη εξέλιξη του χρονικού διαστήματος που μεσολαβεί για την **εξόφληση των υποχρεώσεων** τους. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι και στην παρούσα έρευνα δεν προκύπτουν σημαντικές μεταβολές αναφορικά με το απαιτούμενο χρονικό διάστημα είσπραξης των απαιτήσεων και εξόφλησης των υποχρεώσεων.

Μέσω της παρούσας έρευνας συγκυρίας προκύπτει ότι εδραιώνεται το αίσθημα αισιοδοξίας των συμμετεχόντων σχετικά με το μέλλον της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, με την σχετική πλειοψηφία να δηλώνει παράλληλα αρκετά ικανοποιημένο από το ευρύτερο **επιχειρηματικό κλίμα**. Παράλληλα, συγκριτικά με την προηγούμενη έρευνα παρατηρείται σημαντική μεταστροφή των επιχειρήσεων σχετικά με τον βασικό στόχο για το άμεσο μέλλον, με την «επίτευξη ανάπτυξης» να αποτελεί πλέον την πιο δημοφιλή επιλογή (έναντι της «επιβίωσης» στην προηγούμενη έρευνα).

Τέλος, στους κυριότερους **παράγοντες περιορισμού** της τρέχουσας δραστηριότητας των επιχειρήσεων, εξακολουθούν να αναδεικνύονται (όπως και στην 1^η έρευνα) η έλλειψη ρευστότητας, η συρρίκνωση της εγχώριας κατανάλωσης καθώς και οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές. Στο πλαίσιο αυτό και εξαιτίας του έντονα ευμετάβλητου οικονομικού κλίματος, η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων έχει ήδη προβεί σε **οργανωτικές και λειτουργικές αλλαγές**, οι οποίες αφορούν κατά κύριο λόγο τον περιορισμό των λειτουργικών δαπανών, την υιοθέτηση πολιτικής μείωσης των τιμών, τη μείωση του μισθολογικού κόστους και τον περιορισμό της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

